

Boj za mir in proti ponovnemu oživljanju nacizma

V Beogradu je v dneh 30. in 31. oktobra v prostorih ZZZB NOV Jugoslavije zasedal upravni odbor Mednarodnega komiteja nacističnega taborišča Oswiecim (Auschwitz), katerega član je tudi zastopnik naše države.

Zasedanje je odprl in vodil predsednik komiteja, francoski znanstvenik profesor dr. Robert Weitz. Prisoten je bil tudi generalni sekretar komiteja poljski novinar Mijecislav Kiet. Zbrane delegate je pozdravil generalni sekretar ZZZB NOV Jugoslavije Ivan Božičević, ki je med drugim naglasil, da smo medsebojno povezani v boju proti tistim, ki želijo svet ponovno pahniti v strahote in trpljenje, v novo, grozotno vojno. Rekel je tudi, da so razmere v ZR Nemčiji take, da povzročajo splošno zaskrbljenost.

Na drugi strani pa so v Vietnamu sedanji dogodki podobni tistim v Evropi med drugo svetovno vojno.

Med dvodnevni zasedanjem je odbor pregledal svoje delo, dejavnost nacionalnih organizacij — članic in razpravljalo o pripravah za odkritje spomenika žrtvam tega taborišča. Ta spomenik, ki bo v celoti stal približno 14 milijonov zlotov, postavljajo v bližini nekdanjega krematorija v taborišču Brzezinka (Birkenau) — Auschwitz II. Odkrili ga bodo prihodnje leto spomladi.

Poglavitni smotri komiteja so boj za mir in proti ponovnemu oživljanju nacizma, preganjanje in kaznovanje nacističnih vojnih zločincev ter zaščita moralnih in materialnih interesov nekdanjih internirancev. Zato so na svojem zasedanju v Beogradu sprejeli tudi nekaj resolucij o preganjanju in kaznovanju nacističnih vojnih zločincev. V svojih resolucijah so poudarili tudi upravičene zahteve Jugoslavije po odškodnini žrtvam, ki

jo je dolžna izplačati ZR Nemčija.

Člani odbora, ki so vsi bili nekoč priče nepopisnih strahot v Oswiecimu (Auschwitzu) so prvi dan svojega zasedanja položili venec na spomenik postreljenih v Jajincih. Po končanem zasedanju pa so obiskali še spominski park Šumarice v Kragujevcu, kjer so nacistični okupatorji v enem dnevu pobili 7.000 Kragujevčanov. Ob spomenik teh žrtev so položili tudi vence.

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Odbori slovenskih partizanskih brigad in uspehi njihovega dela

Bilo je v lanskim jeseni, ko so borci posameznih slovenskih brigad začeli ustanavljati svoje odbore. Danes, ko je od takrat minilo komaj leto dni, je ustanovljenih že 36 takih odborov, med njimi so tudi odbori za posamezna območja dela, kot so saniteta, tisk, šolstvo, preskrba itd. Da pa bodo prav vse partizanske enote imele svoje odbore, jih bodo morali ustanoviti še kakih 15 do 20.

Spriče te ugotovitve je prav, da se pogovorimo o pomenu ustanavljanja teh odborov. Dosedanja praksa pospeševanja in prenašanja tradicij na mladino je namreč pokazala, da je to delo treba opravljati res organizirano! V ta namen naj bi ustanovljeni odbori brigad in odredov ter drugih enot poskrbeli, da nekdanji borci v domaćinih občinah sodelujejo z delavsko — kmečko mladino iz predvojaške vzgoje, s taborniki

ljaje iz bogate zakladnice svojih spominov na partizanska leta. V ta program sodi tudi spremljanje mladine na pohodih po partizanskih poteh in izletih v kraje, katerih pomembnost je povezana z dogodki iz NOB.

Sicer se v letu dni — nekateri odbori pa obstajajo že nekaj mesecev — ne morejo doseči kakšnih izrednih uspehov, vendar je kljub temu ugotovljeno, da so se od doslej ustanovljenih odborov brigad in drugih enot več ali manj vsi dobro znašli sredi urejanja svojih nalog. Med temi bi kazalo omeniti odbor Gradnikove brigade, ki je izdal zgodovino svoje enote v knjigi »Gradnikova brigada«. To knjigo je razdelil vsem nekdanjim borcev brigade. Za občinski praznik in proglasitev domicila v občini Nova Gorica je odbor organiziral vrsto predavanj in srečanj borcev z mladino.

Med res delavnimi je navedli še odbore Gubčeve, Serčerjeve in Prešernove brigade, ki so z zbiranjem zgodovinskega gradiva za kroniko svoje enote. Mimo tega pa vsi ti odbori že pripravljajo programe svojega dela za prihodnje leto. Med doslej ustanovljenimi odbori brigad, odredov in drugih enot bi težko našli takega, ki se ne zaveda svoje vloge in svojih nalog in ki ne dela prizadevno in požrtvovalno. Nekateri od teh odborov se morajo boriti s precejšnjimi težavami, v prvi vrsti z gnojnimi, ki jih ovirajo pri zbiranju zgodovinskega gradiva in pri njihovem rednem delu. Ob tej ugotovitvi pa ne smemo prezreti, da občinske skupščine, čeprav se mnoge tudi same borijo s finančnimi težavami, upoštevajo delo teh odborov in jim tudi pomagajo, ker se zavedajo velikega moralno-političnega pomena te vrste dejavnosti.

Otipljiv dokaz dela in uspehov teh odborov so knjige, ki

izhajajo in ki bodo še izšle v Knjižnici NOV in POS. Doslej sta izšli dve deli: »Osvoboditev Slovenskega Primorja« in »Gradnikova brigada«. V tisku je »Pohod štirinajste na Štajersko«, a v prihodnjem letu bo v Knjižnici NOV in POS predvidoma izšlo še sedem del.

Knjižnica NOV in POS je izredno pomembna kulturno-politična in zgodovinska zbirka, ker bo v njej urejeno in tiskano

kompletno gradivo kronik partizanskih enot. Založba knjižnice in odbor za zgodovino pri komisiji za razvijanje tradicije NOB republiškega odbora ZZZB NOV Slovenije si prizadevata, da bi bila v teh delih zgodovina vojaških enot spisan res strokovno in v poljudno-znanstveni obliki.

V programu je predvideno, da bo v Knjižnici NOV in POS izšlo skupno 32 del. Dve knjigi sta že izšli, prihodnje leto jih izide sedem. Vse to so uspehi, ki vsekakor vzbuja upanje, da bo akcija povsem uspešna, toda pri vsem tem je potrebna tudi materialna in ne samo moralna družbena pomoč.

V. M.

POTRJEN JE NOV PRAVILNIK

V Hrastniku je pred dnevi občinska skupščina potrdila nov pravilnik o merilih za dodeljevanje priznavaščin upravičencem na področju te zasavske občine. Z novim pravilnikom je določeno, da bo odločala o upravičenosti, dodelitvi in višini priznavašnine komisija za zadeve invalidov in borcev NOV na podlagi določenih odloka in novega pravilnika.

Z novim pravilnikom je določeno, da bodo dodelili špan-

skim borcev, nosilcem partizanske spomenice in narodnim herojem stalno priznavaščno v višini 300 novih din na mesec, in sicer ne glede na dohodek. Drugim upravičencem pa bodo takole dodeljevali priznavašnine: borcem in aktivistom iz leta 1941 286 novih din oziroma za dve osebi 385 novih din; borcem in aktivistom iz leta 1942 264 novih din oziroma za dve osebi 352 novih din; bor-

Predlog za spremembo zakona o zdravstvenem varstvu kmetov-borcev

Izvršni svet SR Slovenije je na svoji seji 4. novembra, ki jo je vodil predsednik Janko Smole, sprejel predlog zakona o spremembi zakona o zdravstvenem varstvu kmetov-borcev narodnoosvobodilne vojne in njihovih družinskih članov. Spremenjeni predlog zakona določa, da se za kmetoborce štejejo udeleženci špansko-državlanske vojne in narodnoosvobodilne vojne, ki imajo čas udeležbe ali čas organiziranega dela v NOV priznan v dvojnem trajanju najmanj od 1. januarja 1945 dalje. Ugodnosti pri zdravstvenem zavarovanju se prenašajo tudi na najožje družinske člane, ki jih spremenjeni zakon tudi našteva.

Pri predlogu za spremembo zakona je izvršni svet upošteval to, da kmetje za nekaj dni ali tednov sodelovanja z NOV, kot je to določal prvotni zakon, ne morejo pridobiti pravic do ugodnosti pri zdravstvenem zavarovanju, ker je pri pridobivanju teh pravic treba upoštevati predvsem moralno-politične kriterije.

cem in aktivistom iz leta 1943 242 novih din oziroma za dve osebi 319 novih din; borcem in aktivistom iz leta 1944 pa 220 novih din oziroma 286 novih din za dve osebi.

Občinska skupščina Hrastnik pa je tudi sprejela sklep, da najame pri republiškem odboru Zveze združenj borcev NOV Slovenije posojilo 20.000 novih din za nadaljnje kreditiranje obnove stanovanjskih hiš kmetov-borcev. Posojilo je brezobrestno, vrniti pa ga bo treba v dvajsetih letih.

dr. T.T.

-M-

KRITERIJI ZA PRIZNANJE STATUSA BORCA PRIMORCEM BODO KMALU ZNANI

29. oktobra se je sestala posebna komisija pri republiškem odboru ZZZB NOV Slovenije, da bi določila kriterije za priznanje statusa borca NOV borcev iz območja Slovenskega Primorja in Istre. Poleg članov komisije so se seje udeležili tudi predstavniki republiških ustanov, ki se ukvarjajo z vprašanji primorskih borcev. Komisija je obravnavala osnutek posebnih kriterijev za to območje, ki ga bo izpopolnila na podlagi pripomb in predlogov seje ter dodatnih predlogov organizatorjev narodnoosvobodilne

gibanja v tujini. Glede na to, da konec tega leta poteče rok za uveljavitev zahtevka za priznanje statusa borca NOV, komisija pospešuje svoje delo in kriteriji bodo kmalu znani.

7. novembra 1917, to je pred 49 leti, so s križarke Aurora, zasidrane v takratnem Petrogradu, odjeknile topovske salve v znamenje, da se je začela prva velika proletarska revolucija in s tem tudi novo obdobje v zgodovini vsega človeštva. Na sliki: Lenin govori množici revolucionarjev

za vaš dom

lesonit

ILIRSKA BISTRICA

Besede in dejanja

● Doma ga niso razumeli

Te dni so po svetu objavili novice, da je prišla ameriška družba »Boeing« graditi nov tip letala »Rotafix«, ki bo služil tako civilnemu kot tudi vojnemu letalstvu. Novo letalo se lahko dviga s tal navpično, leti s hitrostjo 865 km na uro in doseže višino 9000 m. Z izdelavo tega letala postanejo nepotrebne dolge vzletne in pristajalne steze.

Letalo »Rotafix« je konstruiral inženir družbe »Boeing« Adrian Kisovec, sin dr. Vekoslava Kisovca. Inženir Adrian Kisovec je bil svoj čas zaposlen pri podjetju »Ikarus« v Beogradu, kjer se je že ukvarjal z različnimi novotarijami, vendar brez zadostnega razumevanja. Siedli je povabil v Ameriko in dosegel zdaj svoj epohalni uspeh.

Primorske novice — 23. X. 1966

● Zamenjali so jih le sedem

Ko je predsedstvo OBSS Ljubljana-Center ocenjevalo letošnje reelekcije direktorjev, je ugotovilo, da se navzlic 94 razpisom za direktorska mesta izobrazbena struktura teh vodilnih delavcev ni bistveno izboljšala. V tej občini so namreč v zadnjih dveh letih mimo reelekcije v predvsem na pobudo ali zahtevo samoupravnih organov — zamenjali 40 direktorjev ali 18 % vseh, ki delajo v gospodarstvu, in še 8 direktorjev ali 8 odstotkov tistih, ki so zaposleni v preostalih dejavnostih. Ker pa je bilo ob reelekciji zamenjanih le sedem direktorjev izmed 94, katerih delovna mesta so bila razpisana, dobro polovico vseh direktorskih mest v gospodarstvu še vedno zasedajo ljudje z nižjo šolsko izobrazbo.

Delavska enotnost — 27. X. 1966

● Na zadnjem mestu smo

Na območju Jugoslavije bi moralo 1640 podjetij izvršiti imenovanje oziroma reelekcije direktorjev po tem zakonu. Po podatkih zveznega zakona za statistiko, ki so jih zbrali z anketo, ki je zajela 1349 takih podjetij, pa je bilo novo imenovanih le 19 %, ali 256 direktorjev, ostali pa so bili ponovno izbrani za isto delovno mesto. Tudi na tem področju je naša republika v primerjavi z ostalimi na zadnjem mestu. Le 15 %, direktorjev je bilo na novo imenovanih, medtem ko jih je bilo v Srbiji 17 %, Hrvaški 18 %, BiH 26 %, Crni gori 27 %, in Makedoniji 37 %. Od novo imenovanih direktorjev jih ima v naši republiki 25,6 % višjo zbirno visokošolsko izobrazbo. Tudi tu smo v primerjavi z ostalimi republikami na zadnjem mestu. Zvezni povpreček namreč znaša 46,1 %, v Srbiji ima višjo oziroma visokošolsko izobrazbo med novo imenovanimi direktorji 47,9 %, v Hrvaški 54,3 %, v Makedoniji 66,7 %, in Crni gori 73 %.

Gospodarski vestnik — 1. XI. 1966

● Značilni podatki

V ljubljanski občini »Center«, ki se ravno ne more pritoževati zaradi slabih virov za strokovnjake z visoko izobrazbo, ima 54 odstotkov gospodarskih vodilnih oseb samo nižjo strokovno izobrazbo. Prevladuje misljenje, da so gospodarski voditelji z nezadostno kvalifikacijo starejši ljudje, ki niso bili v borbi in aktivisti iz NOB. Toda statistika kaže, da ni tako, ker je med vodilnimi osebami v gospodarstvu večina takih (53,6 odstotka), ki niso stari niti 35 let.

Borba — 31. X. 1966

● 1:2,2

Vse kaže tako, da smo država z najvišjim odstotkom razmeroma mladih upokoјencev. Po podatkih, ki jih je nedavno navedla »Ekonomska politika«, smo imeli lani v državi 850 tisoč upokoјencev, od tega 224.000 z družinsko pokojnino, 311.000 invalidskih in 34 tisoč starostnih upokoјencev. Upoštevale porast števila zaposlenih izpade, da prideta na enega novozaposlenega 2,2 nova upokoјenca.

Delo — 29. X. 1966

● Tudi znanstveniki odhajajo

To, da je 144 znanstvenikov z dvajsetih beograjskih fakultet in pedagoških ustanov odšlo v zadnjih treh letih v tujino, ni neugodno vplivalo na normalno opravljanje dela.

Taka ugotovitev, izrečena ob zares neugodni bilanci, bi morala že na prvi pogled sprožiti dve še bolj neugodni vprašanji. Prvo, čemu naj nam bo toliko znanstvenikov, katerih šolanje nima lo stane našo skupnost? In drugo, čemu toliko govoričev in znanstveni organizaciji proizvajajo, če neobno v beograjskem gospodarstvu, ki si je to postavilo za smoter svojega petletnega razvoja.

Borba — 29. X. 1966

● 100 milijard za poročila

Temelj našega samoupravnega sistema je informiranost. Ze, že. Tega ne zanikamo. Vendar nas zbiranje podatkov venčeno za vse Jugoslavije 100 milijard starih dinarjev — šestletno samo delovne ure tistih, ki pišejo poročila in podatke, pa prišlo poročila, če... No, povedati moramo kar naravnost, če ne bi bili učinek tega zbiranja, kar zadeva informiranost, manj kot minimalen. Kajti, statistični podatki na primer govori, da je bilo v letu 1959—1960 le okrog 4 odstotke novonajalcev, leta 1964—1965 pa jih je bilo skoraj trikrat več.

Delavska enotnost — 27. X. 1966

● Vzmemirljivo dejstvo

Na sestanku so navedli vzemirljivo dejstvo, da konča osemletno šolo komaj nekaj več kot 50 odstotkov učencev ene generacije in da v zadnjih letih narasča število tistih, ki neopavljajo razrede. Statistični podatki na primer govori, da je bilo v letu 1959—1960 le okrog 4 odstotke novonajalcev, leta 1964—1965 pa jih je bilo skoraj trikrat več.

Delo — 3. XI. 1966

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE terital
TOVARNE SVILANIT KAMNIK

VII. seja CK ZK Srbije. — Na sedmi seji centralnega komiteja Zveze komunistov Srbije so za predsednika CK ZK Srbije izvolili Dobrovoja Radosavljevića, za sekretarja izvršnega komiteja pa Stevana Doronjskega. V uvodnem govoru je član predsedstva CK ZK Jovan Veselinov povedal, da reorganizacije v Zvezi komunistov ni pojmovati zgolj kot reorganizacijo CK, temveč kot proces reorganizacije celotne ZK v skladu z najnovejšimi spremembami in družbi.

Edvard Kardelj o obisku v SZ. — V Beograd se je vrnila delegacija zvezne skupščine pod vodstvom predsednika skupščine Edvarda Kardelja, ki je bila 12 dni na obisku v Sovjetski zvezi. Tovariš Kardelj je ob vrnitvi dejal, da je izmenjava mnenj med jugoslovanskimi in sovjetskimi parlamentarci ponovno potrdila enotnost gledišč o najvažnejših problemih sedanosti. Parlamentarci so se posebej pogovarjali o sodelovanju med zvezno skupščino in vrhovnim sovjetom.

Što let jugoslovanske akademije. — Od 9. do 12. novembra bo v Zagrebu pod pokroviteljstvom predsednika republike Josipa Broza Tita glavna proslava stoletnice Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti. Jubileja se bodo udeležili najvidnejši predstavniki javnega in kulturnega življenja države in odposlanci okrog sto tujih akademij in univerz iz 30 držav.

Kongres KP Japonske. — Generalni sekretar CK KP Japonske Mijamoto je ob zaključku desetega kongresa japonske KP povedal, da njihova partija ne obsoja KP Kitajske in da KP Kitajske kongresa ni napadla. O zblizanju s KP Sovjetske zveze je menil, da se ta partija še ni prenehala vmešavati v zadeve KP Japonske. V komentarju o kongresu lahko vseeno preberemo, da kongres pomeni približevanje KP SZ in odklik od KP Kitajske.

Pričela se je konferenca OAE. — V soboto se je v etiopskem glavnem mestu Adis Abebi pričela četrta konferenca voditeljev afriških držav, članic Organizacije afriške enotnosti. Afriški vrh je nekoliko zatemnila aratacija gvinejske delegacije v Akri, ki je potovala v Adis Abebo na konferenco OAE. Gvinejce so ganske oblasti že izpustile. Etiopski suveren Selasie, ki je konferenco začel, je svoj otvoritveni govor posvetil perečim afriškim problemom in še posebno odstranitvi kolonializma na afriškem kontinentu.

»Pravda« negativno ocenjuje združitve italijanskih socialistov in demokratov. — Glasilo CK KP SZ »Pravda« piše, da je ta združitve korak, ki še bolj pogloblja razcep v delavskem gibanju te dežele. Dodaja, da bo razbijaška politika voditeljev desnih socialistov nedvomno ustvarila hude težave v vrstah združene stranke same.

Dogodki tedna

Desetletnica madžarskih dogodkov. — 4. novembra 1956 je bila v Szolnoku ustanovljena vlada Janosa Kadarja, s čimer je bilo konec anarhije, ki je terjala precejšnje človeške žrtve. Politična stabilizacija in gospodarska sanacija dežele v zadnjem desetletju sta bili možni predvsem zaradi realne in trezne politike partije. Ena izmed najpomembnejših Kadarjevih zaslug je odprava kulta osebnosti.

Bo Kosigin kmalu potoval v London? — Pred nekaj dnevi sta se pogovarjala sovjetski veleposlanik v Londonu Smirnovski in premier Wilson. Domnevajo, da sta se dogovarjala o datumu obiska sovjetskega premiera Kosigina v Londonu. Premier Wilson je povabil sovjetskega premiera že pred dvema letoma. Možno je, da Kosigin obišče Britanijo decembra, ko bo potoval v Francijo.

Leto mednarodnega turizma. — Generalna skupščina OZN je proglasila leto 1967 za leto mednarodnega turizma in zaprosila vse vlade in mednarodne agencije, da pripomorejo k uspehu mednarodnega turističnega leta. Slovesen začetek turističnega leta bo na Malem Lošnju.

Množična podpora za jedrski sporazum. — Sovjetska zveza in ZDA so v političnem odboru dobile soglasje skoraj vseh delegacij v OZN za predlog, da bi se naprej pripravljali mednarodno pogodbo o prenehanju širjenja jedrskega orožja. Zanimiva je sprememba francoskega stališča do atomskega oboroževanja: Francija je v političnem odboru glasovala za jedrski sporazum. Ta atomska velesila namreč že od leta 1962 stoji ob strani v vseh podobnih priložnostih, razen tega pa tudi ne sodeluje na ženevskih razorožitvenih pogajanjih.

Ameriška politika do Vietnama se ne bo spremenila. — Ameriški predsednik Johnson je napovedal, da bo ostala politika njegove administracije do Vietnama nespremenjena tudi po 8. novembru, ko bodo volitve v ameriški senat in predstavniki dom; obenem je izrazil pripravljenost svoje vlade poslati nove čete v Vietnam, brž ko bo general Westmoreland to zahteval. Iz Vietnama sporočajo, da se je na meji ob Kambodži razdivjala silovita bitka, najhujša doslej od letošnjega julija, v kateri sodeluje okrog deset tisoč Američanov.

Kitajska revolucija brez kompromisov. — Vodilne sile kulturne revolucije na Kitajskem so se izrekle zoper kakršenkoli kompromis ali srednjo pot med silami, ki so za kulturno revolucijo in tistimi, ki so proti. V Pekingu se vrstijo mimohodi milijonskih množic. Minuli četrtek se je mimo Mao Ce Tungu sedem ur valila nekaj milijonov ljudi dolga vrsta, sestavljena iz pripadnikov rdeče garde.

Kamboška vlada odstopila. — Novoizvoljena kamboška vlada z generalom Lon Nolom na čelu je nenadoma odstopila. General Lon Nol je izjavo o ostavki prebral na javnem shodu pred palačo šefa države Sihanuka. Razlogi za ostavko doslej še niso znani.

Slovesnosti ob obletnici Oktobra v Sovjetski zvezi. — V Moskvi so se začele osrednje slavnosti ob proslavi 49. obletnice oktobrske socialistične revolucije. Na svečani akademiji so poudarili, da se Sovjetska zveza zavzema za vsestransko sodelovanje med evropskimi državami in za razpustitev vojaških blokov. V zvezi z vojno v Vietnamu so povedali, da bo Sovjetska zveza še naprej vsestransko pomagala DR Vietnamu.

Lep in poučen izlet po partizanskih krajih

Kolektiv osnovne šole iz Gorij pri Bledu je nedvomno lahko zadovoljen z letošnjim jesenskim izletom. Čeprav se ni je ponujala mamljiva priložnost za potovanje v sosednje dežele, se je odločil za poučen izlet po poteh dolenskih in belokranjskih partizanov.

Med prosvetnim kadrom te šole je večina mlajših ljudi, ki doslej niso imeli priložnosti videti izrazito partizanskih krajev in njihovih značilnosti po Dolenjskem in Beli krajini. Zato so se enoglasno odločili za izlet po Dolenjskem. Zagotovili so si

vodiča, nekdanjega partizana, ki je med NOB prehodil te kraje, in krenili po novi kočevski cesti. Avtobus se je najprej ustavil pri Turjaškem gradu. Tu so si udeleženci izleta podrobno ogledali nekdanjo trdnjavo in se seznanili z dogodki iz znamenitih septembrskih dni leta 1943, ko so partizanske enote oblegale in likvidirale izdajalsko postojanko. Od tod jih je pot vodila skozi Velike Lašče in Ribnico v Kočevje. Ker je bil muzej v Seškovem domu zaprt, na veliko razočaranje niso mogli videti, kar so želeli. Zato pa so

bili tem bolj zadovoljni v Rogu, kjer so obiskali znano partizansko Bazo 20. Obisk baze bo še bolj pripomogel k uspešnejšemu poučevanju učencev o zgodovini NOB, ki se je porajala v teh odmaknjenih gozdovih. Mimo požganih kočevskih vasi in prizorišč številnih bojev med zadnjo vojno so izletniki nadaljevali pot v Črnomelj. Po ogledu muzeja in veličastnega spomenika padlim borcem nad mestom so šli v Metliko, nato pa proti Gorjancem, kjer je bil končni cilj izleta. V priljubljene partizanske vasi Dolu nad Suhorjem so obiskali nekatere partizanske družine in z njimi navezali pogovore o časih med NOB. Ob partizanskih pesmih in medsebojnem tovariškem razpoloženju je hitro minil čas, ki bo vsem ostal v najlepšem spominu.

Priprave na proslavo 25-letnice JLA v Ptuj

V Ptuj so se že začeli pripravljati na letošnje praznovanje dneva naše armade oziroma 25. obletnice ustanovitve prve proletarske brigade. Svečana akademija bo v prenovljenem kulturnem domu, ki ga pravkar preurejajo, kjer so se že pred vojno zbirali slovenski domoljubi in je bil že tedaj žarišče slovenskih komunistov.

V počastitev dneva JLA pa bo v Ptuj tudi festival »KURIRČEK«, na katerega so povabili kar štiri ekipe pisateljev iz Maribora, ki jih sestavljajo po en književnik, en pripadnik JLA, član združenja borcev NOV in slavist oziroma učitelj materinščine.

Omeniti velja, da je občinska skupščina več let zbirala potrebna sredstva za obnovo kulturnega doma.

LETOS KAR TRUJE IZLETI

Pred kratkim je odbor krajevnega ZB z Blejske Dobrave organiziral za svoje člane in njihove svojce izlet v partizanske kraje na Dolenjskem.

Izletniki so obiskali Turjak, Kočevski Rog in še nekatere kraje. Zadovoljni so bili z organizacijo izleta in tistim, kar so videli, saj so spoznali kraje in pokrajino, ki je bila tako pomembna za razvoj našega boja proti okupatorjem in njegovim domačim hlapcem. Želja vseh je bila, da bi prihodnje leto odbor pripravil še več takih izletov, saj z njimi pogloblja tovarštvo in krepi organizacijo.

Krajevno ZB je program izletov v letošnjem letu izvršilo dobro. Ob petindvajsetletnici vstaje je pripravilo izlet v Radovno. Mesec dni kasneje so člani ZB šli na izlet v Podlake pri Grgarju, kjer so odkrili spominsko ploščo. Tako je bil zadnji izlet na Dolenjsko že tretji v tem letu.

Če upoštevamo, da odbor redno rešuje vse tekoče zadeve,

potem lahko smelo trdimo, da je eden izmed najbolj delovnih organizacij v jeseniški občini.

S. S.

JR

F. H.

Maja prihodnjega leta bo v Ptuj zbor štajerskih kurirjev

Na sedežu občinskega združenja zveze borcev NOV so pred dnevi v Ptuj izdelali in sprejeli obširen program za zbor štajerskih kurirjev, ki so delovali na tem območju. Zbora pa se bodo udeležili tudi kurirji iz drugih krajev Slovenije. Tako predvidevajo, da se bo zbora udeležilo kar okrog 80 še živih kurirjev iz Ljubljane.

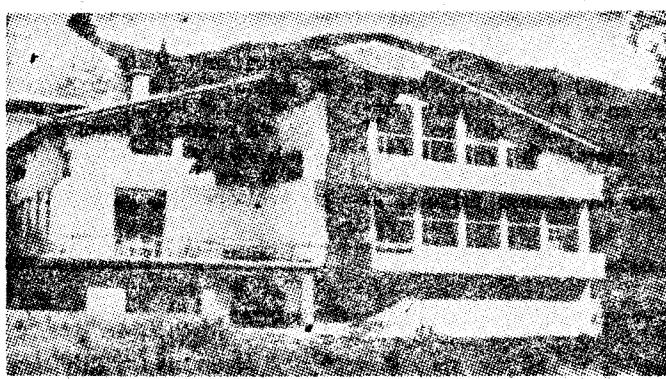
Zbor se bo začel 7. maja. Kurirji bodo šli po poteh štajerskih kurirjev ter pri tem obujali spomine na tiste kraje in čase. Obiskali bodo nekatere znane kraje ter ljudi, ki so jim tedaj kakorkoli pomagali. Pripravili bodo tudi pester kulturni program s partizanskim mitingom ter obiskali nekatere šole in ptujski zgodovinski muzeji.

Na zbor bodo povabili tudi kurirje iz sosednje bratske republike.

Ptujsko območje je bilo med narodnoosvobodilno vojno važno križišče med slovenskimi in hrvaškimi partizani. Tu so se križale kurirske poti za razne kraje, predvsem pa za Pohorje ter bile tu relejne postaje. Tik

pred osvoboditvijo pa so tu, ne daleč od Ptuja, v Spuhlji, padli kar štiri kurirji. Padli so tudi mnogi drugi. Vsekakor bo ta zbor kurirjev naslednje leto osrednja zgodovinsko kulturna prireditev v Ptuj.

F. Hovnik

Ljubitelji zimsko-turistične sezone!

Kaj kmalu bo tudi za vas napočil čas bele opojnosti. Ne razmišljajte preveč — kam. DOM NA JEZERSKEM vas vabi v zimski sezoni, ko se boste smučali in sankali. Na razpolago vam bo tudi žičnica. V hotelu Dom na Jezerskem je na razpolago centralna kurjava. Cena penziona od 35 do 45 N-din (3.500 do 4.500 S-din). Lepi izleti v okolico. Asfaltirana cesta in pozimi vseskozi prevozna za vsa vozila.

Predlogi in obračun

V Sentjurju pri Celju so imeli še v oktobru mesecu sestanek člani ZROP. Razpravljali so o letošnjem delu in o priporočilih na redno letno skupščino.

Iz uvodnega poročila predsednika komisije ZROP pri občinskem odboru ZRB je bilo videti, da je bilo ZROP v Sentjurju pri Celju do nedavnega med najboljšimi v bivšem celjskem okraju in med najboljšimi v Sloveniji. Zaradi delavnosti članov odbora pa je ta organizacija v letošnjem letu močno nazadovala. Zato je predsednik komisije predlagal, naj bi tako stanje popravili in izvršili vse sklepe, sprejete na zadnji skupščini.

V razpravi o izobraževanju članov ZROP so predlagali, naj bi bilo bolj pestro. Razen pred-

vanj po programu naj bi izvedli s sodelovanjem JLA pokazne vaje na terenu, predvajali naj bi vojaške filme, organizirali ogled garnizij in tehnične zbornice JLA. Predavanja naj bi trajala po več dni skupaj.

M.

Pojasnilo

V prejšnji številki našega lista smo na prvi strani priobčili poročilo o seji republiškega odbora ZRB NOV Slovenije. Pojasniti moramo, da je imelo sejo samo predsedstvo odbora in ne republiški odbor ZRB NOV Slovenije.

Uredništvo »TV 15«

Poizvedujemo

Iščem tovariša Poropata, s katerim sem bil zaprt v taborišču za vojne ujetnike M - Stammlager III. D pri Berlinu. V to taborišče so naju Nemci prignali septembra 1943. Tovariša Poropata so ujeti na terenu med Reko in Trstom. Ločila sva se jeseni 1944, ko so me odpeljali v taborišče Blauen na češki meji. Spominjam se še tovarišev, s katerimi sem bil v baraki v taborišču M - Stammlager III. D: Melicor, Casa Grande, Bonacina, Battleri.

August Mugerli (na sliki), Vrhnika, Ljubljanska c. 2

Sestanek pripravljalnega odbora 18. SNOUB »Bazoviške«

Zadnji sestanek pripravljalnega odbora 18. SNOUB »Bazoviške« dne 22. oktobra 1966 pod predsedstvom Antona Bavca-Ceneta, njenega nekdanjega komandanta, nas je navdla s prijetno mislijo, da bo prihodnje delo res krenilo z mrtve točke. V razpravi je odbor razmotril sestavo gospodarske in zgodovinske komisije, komisije za zvezo z družbenimi organizacijami ter zvezo z borci v zamejstvu. Določil je temeljne naloge vsake komisije in prav tako osnovni program dela odbora. V komisije bodo pritegnili še nekaj novih tovarišev. Prihodnje leto, 5. maja 1967, na obletnico oblikovanja prve slovenske narodne vlade v Ajdovščini, ki je obenem praznik te občine, naj bi pripravili srečanje borcev, ki bi bilo povezano s svečanim sprejetjem domicila naše brigade. V zvezi z določenimi nalogami bodo člani odbora obiskali tudi nekatere brigadne pododbore po Primorskem.

K sodelovanju pozivamo vse biveše borce brigade, posebej pa, da odboru javijo svoj naslov (pisati je treba na naslov: Predsedstvo Zveze združenj borcev NOV, Ljubljana, Beethovnova 10, za iniciativni odbor 18. SNOUB »Bazoviška«).

K. Z.

V Smokuču pri Zirovnici na Gorenjskem živi že 25 let popolnoma slepa Marija Prešern, rojena 14. septembra 1895. Pred zadnjo vojno je živela z zdaj že pokojnim možem v Beogradu, v občini Voždovac, stanovala pa sta v lastni hiši. Ob nemškem bombardiranju Beograda aprila 1941 je ena izmed prvih bomb padla na njuno hišo in jo razbila. Marija Prešern je ob tej priložnosti popolnoma oslepela in zadobila več drugih hudih teles-

če, če hoče, da ji bodo dajali dodatke za tujo pomoč. Zavod v Kranju ji je dne 6. junija 1966 priznal pokojnino v znesku 25.000 dinarjev na mesec. Dne 9. septembra 1957 je vložila zahtevek za tujo pomoč, 13. decembra 1958 ga ji je republiški zavod v Ljubljani priznal, toda zvezno vrhovno sodišče je odločbo s sodbo 18. septembra 1959 razveljavilo. Invalidska komisija pri zavodu na Jesenicah je Prešernovo novembra 1963 ponovno zdrav-

Nimam namena trditi, da Zavod za socialno zavarovanje na Jesenicah nima prav, vendar se sprašujem, kje je v primeru Prešernove logike. Če četrto stoletje mora slepa ženska prositi tuje ljudi za usluge in jih plačevati iz svoje borne pokojnine.

Na predlog krajevnega odbora ZVVI sem jo osebno obiskal na njenem domu. Stanuje v prvem nadstropju. Čudim se, kako tja nosi drva in vse ostalo po strmih stopnicah. Kljub temu, da je popolnoma slepa, ima stanovanje zelo čisto. Solze hvalečnosti so ji privrele na oči, ki že petindvajset let niso videla svetlobe, ko sem ji povedal, da sem predstavnik invalidske organizacije. Zelo rad bi ji vtil vsaj kancok upanja, da bomo njeno zavedo uredili. V srcu pa mi je bilo težko, ko sem si moral priznati, da najbrž ne bomo kos birokraciji, ki ne pozna humanosti.

Čudim se, kaj delajo družbeno-politične organizacije in krajevna skupnost v Zirovnici, da ji niso že doslej priskočile na pomoč. Načela socialističnega humanizma namreč zahtevajo, da priskočimo človeku v stiski na pomoč ne glede na to, da je dolžan pomagati kdo drug, če ta tega ne naredi.

Mogoče bodo moje besede padle na plodna tla in prebudile iz sna tiste, ki so odgovorni za to, da človek ne dobiva pomoči skupnosti, ki mu pripada. Da bo invalidka pod večer življenja dobila tisto, kar ji pripada in kar se še da popraviti. Nekje družbena sredstva razmetavajo, druge pa životarijo ljudje, ki jih je vojna oropala najdražjega čutila — vida.

Karel Zorko

Birokracija ne pozna humanosti

nih poškodb. Dve leti se je zdravila v Beogradu na očesni kliniki, zdravniki so jo štiriindvajsetkrat operirali, da bi ji vsaj delno vrnil vid. Zal brez uspeha, ostala je popolnoma slepa.

Njen mož je bil ob začetku vojne na orožnih vajah v Užicu. Tam so ga Nemci ujeti in ga odpeljali v ujetništvo v Nemčijo. Vrnil se je popolnoma izčrpan šele čez dve leti. Po vojni so mu priznali, da je zaradi mučenja in pretepanja 80-odstoten invalid. Čez nekaj let je zaradi posledic tudi umrl.

Komisija za vojno škodo iz Beograda je z aktom št. 4977 dne 15. oktobra 1945 priznala Prešernovi 1.219.465 takratnih dinarjev vojne škode za porušeno lastno hišo. Ta škoda pa ni bila nikoli izplačana zaradi zavlačevanja izplačila vojne škode s strani Zvezne republike Nemčije.

Na zavodu za socialno zavarovanje so Prešernovi svetovali, naj zahteva pokojnino za leta, ko je bila socialno zavarovana,

niško pregledala in ugotovila 100-odstotno telesno okvaro od poškodb iz leta 1941. Ugotovili so tudi, da je potrebna tuja pomoč, torej denarnega nadomestila, ki jih pripada od naslednjega dne, ko je vložila zahtevek. Toda zahtevek so ji odbili z motivacijo, da je pri njej telesna okvara nastala izven delovnega razmerja.

Maja 1966 je pri zavodu na Jesenicah ponovno vložila zahtevek za tujo pomoč. Tudi tega so ji na podlagi temeljnega zakona o socialnem zavarovanju, 8. točke 22. člena Zakona o invalidskem zavarovanju odbili, ker ne izpolnjuje splošnih pogojev 247. člena.

Komisija za vojaške vojne invalide pri občinskem odboru ZRB NOV na Jesenicah ter krajevno ZVVI iz Zirovnice sta na več sejah obravnavala to vprašanje. Moram priznati, da se nihče več ne more znajti v tem čudnem spletu predpisov in zakonov.

VSako LETO PO STOPINJAH PARTIZANSKIH ENOT

Mladinski odsek Planinskega društva v Celju si je zadal hvalredno nalogo organizirati vsako leto kak pohod po poteh naših junakov iz narodnoosvobodilne borbe. Že lani se je lepa skupina mladine iz celjskih šol in tovarn odpravila po stopinjah Prve celjske čete. Vodil jih je učitelj strokovnega pouka osemletke v Storah Peter Naraks.

Letos pa so se zbrali mladi ljudje z vseh krajev Slovenije,

zi kozjanske gozdove, čez šumeči Bohor v Planino pri Sevnici ter naprej po gričih in dolinah do Svetine nad Storami. Planinsko društvo podjetja EMO iz Celja je zastopal Stanko Cocej in spremljal skupaj s tov. Segino mlade ljudi po naporni, a vendar prijetni poti. Nekdanji borec Stiranajste Segina je pripovedoval in razkazoval, kako se je odvijal legendarni pohod slavne slovenske divizije, raz-

lagal nalogo te divizije, borbo s sovražnikom, govoril o zmagah, o ogromnih naporih v vedno hujši zimi in o marsikateri podrobnosti, ki jo vedo samo nekdanji borci te slavne divizije. Ko so postali na Planini, so se srečali z znanim borcem Doberškom, ki jim je imel dosti povedati o vstaji na Kozjanskem. Najbolj pa je presenetila mladino na njenem pohodu gostoljubnost domačinov, ki so pri-

čakali in sprejeli mlade ljudi kot pred 22 leti partizane: z jabolki, kruhom in pijačo. Ob pogledu na mlade korenjake so jim uhalali spomini nazaj v tista težka a velika leta, ki so za nami...

V nedeljo popoldne so se izmučeni mladinci zbrali ob spomeniku padlim borcem IV. operativne cone za Stajersko na Svetini, kjer jih je najprej pozdravil predstavnik krajevnih organizacij Zveze borcev NOV iz Stor. Omenil je razveseljivo dejstvo, da se mladina v tako lepem številu udeležuje takih pohodov. Polagal je zbranim na srce, naj si zapomnijo, kako velike in odgovorne naloge je opravljala slavna 14. divizija na Stajerskem. Omenil je, kako se je vse naše ljudstvo veselilo zmage nad fašizmom in kako je ves miroljubni svet veroval, da je zločinskih vojn za vselej konec. Zato pa smo bili tembolj razočarani, ko smo nekaj let po zadnji vojni spoznali, da so še ljudje na svetu, ki bi radi še naprej živeli na račun žuljev zatiranih in ponižanih. Ti krogi kalijo mir in nasprotujejo vsaki pobudi Združenih narodov za miroljubno rešitev vseh sporov, za popolno razorožitev in dosego trajnega, pravičnega miru. Zato moramo z vsemi silami podpirati miroljubne težnje naprednih ljudi, da bi vsi narodi in vsa plemena živela in ustvarjala v miru. Vero v zmago revolucije naj nosijo v svojih srcih tudi mladi ljudje in podprejo napore za miroljubno sožitje vseh narodov.

V imenu upravnega odbora celjskega planinskega društva je pozdravil mlade planince še prof. Gustav Grobelnik in izrazil pohvalo, ker so planinsko tovarstvo, splošno na tej dva dni dolgi planinski poti, naslonili na zgled partizanskega tovarstva, ki je pred leti na isti poti tod krvavelo in zmagovalo zato, da lahko danes v miru, svobodni in veseli hodimo po naših hribov in dolinah ter uživamo lepote narave. Mlade planince so sprejeli še pionirji iz Stor, ki so položili na grob borcem IV. operativne cone venec. Planince je pozdravil pionir Melanšek, nato pa so sledile še zborna in posamezne recitacije. Pohod so mladi ljudje zaključili pri Celjski koči, kjer jim je po obilni zakuski podelil diplome celjskega planinskega društva tov. Peter Naraks. Prihodnje leto pa bodo nadaljevali pot po drugi etapi iz Opoke pri Storah proti Dramljam, Frankolovemu, Paškemu Kozlaku in dalje po poteh slavne Štirinajste.

R. U.

RAZSTAVA NEDOKUMENTIRANIH FOTOGRAFIJ

Muzej ljudske revolucije Slovenije želi dopolniti bogato slikovno gradivo o narodnoosvobodilni borbi

Minulo soboto so v avli Muzeja ljudske revolucije Slovenije v Ljubljani odprli razstavo nedokumentiranih fotografij o narodnoosvobodilni borbi. Razstava obsega preko 700 fotografij, o katerih so podatki o nastanku pomanjkljivi ali pa jih sploh ni na razpolago. Muzej ljudske revolucije je razstavo pripravil z namenom, da si širok krog udeležencev NOB razstavljene fotografije ogleda in dopolni podatke o njihovem nastanku. Zato priporočamo, da si razstavo ogleda čimveč bivših borcev, aktivistov in drugih občanov. Strokovno osebje muzeja bo razstavno gradivo sproti dopolnjevalo in zapisovalo izpovedi prič dogodkov s fotografij.

Razstava bo v Ljubljani v Muzeju ljudske revolucije odprta do konca novembra letos, nato pa jo bodo strokovni delavci muzeja prenesli v druge kraje Slovenije; predvsem bodo razstavo pripravili v muzejih revolucije. S tem ciklusom razstav nedokumentiranih fotografij Muzej ljudske revolucije želi, da bi si fotografije ogledalo čimveč udeležencev NOB in drugih občanov, kajti le na ta način bomo ohranili in povečali vrednost filmskih zapisov narodnoosvobodilne borbe.

Fototeka Muzeja ljudske revolucije Slovenije je ena najbogatejših tovrstnih ustanov. Preko sto tisoč fotografij je zapisanih v kartotečnih listih. Muzejskim delavcem je s pomočjo bivših borcev uspelo dokumentirati večino zbranih fotografij. Vendar je v muzejskem arhivu več sto fotografij, o katerih izvoru je zelo malo ali nič znanega. Da bi dopolnil vrzel v bogatem dokumentacijskem gradivu, je muzej do sedaj pripravil že več razstav nedokumentiranih fotografij; zadnja je bila leta 1957. Vse dosedanje razstave so uspele.

Strokovnjaki Muzeja ljudske revolucije v Ljubljani želijo, da bi nedokumentirane fotografije opremili vsaj s štirimi podatki: vsebina posnetka, kraj in čas posnetka in ime avtorja.

Priobčujemo eno izmed nedokumentiranih fotografij z razstave v Muzeju ljudske revolucije. Sodelavci muzeja so prepoznali krvnike in ugotovili, da je fotografija nastala na Stajerskem. Kdo so padli talci na sliki? Kdaj so bili ustreljeni in kje se je zgodil zločin? Na to in še mnoga druga vprašanja bodo odgovorili obiskovalci razstave.

-žč-

In prav teh pa manjka. Da bi bila kronika borb in življenja II. slovenske narodnoosvobodilne udarne brigade Ljube Šerčerja čim popolnejša in vsestranska, vabi ponovno njena komisija za pripravo kronike vse udeležence njenih bojev in njenega življenja na sploh, da se oglašijo in s svojimi prispevki, pa naj bodo to pismena ali ustna pričevanja in pripovedi, fotografije, časopisi ali drugi spomeniki, pripomorejo k uspehu akcije. Predvsem pa opozarjamo vse nekdanje člane in borce te brigade, da izpolnijo ankete liste, ki so bili že svojčas razposlani preko krajevnih organizacij ZZB NOV glede osebnih podatkov. Kronika brigade bo namreč imela tudi imenski seznam vseh članov, borcev in komandnega kadra, od prvega dne ustanovitve pa do konca vojne. Ta seznam bo toliko bolj pomemben, ker je imela Šerčerjeva brigada po pravici obeležje — »brigada kadrov«. Zato je toliko bolj zaželeno in nujno, da prejme kronist čimveč in čimbolj popolne osebne podatke vseh šerčerjevcev.

Vse prispevke pošljite na naslov: Odbor Šerčerjeve brigade, Ljubljana, Komenskega ulica 7, soba 77.

Počastili smo spomin na padle tovariše

Šla prehodijo prvo etapo po poteh slavne 14. udarne divizije NOV. Zopet je v organizacijo tega pohoda krepko posegel tovariš Naraks in z veseljem ugotovil, da je odziv na pohod zelo lep, saj se je zbralo v soboto, 22. oktobra, v zgodnjih jutranjih urah okoli 90 mladih fantov in deklet, dijakov, delavcev, vojakov in kmetov v Sedlarjevem, kjer je 14. divizija prekorčila Sotlo in v noči med 6. in 7. februarjem 1944 stopila na slovensko ozemlje. Udeleženec tega pohoda, nekdanji pripadnik slavne Štirinajste, tovariš Segina, je vodil zbrano mladino sko-

Tudi letos smo se ob dnevu mrtvih poklonili spominu tistih, ki so žrtvovali svoja življenja, da danes svobodno živimo in ustvarjamo lepši jutrišnji dan. Po vsej Sloveniji so grobovi borcev na jasnih, v globelih, v samotnih dolinah, na pokopališčih oživele. Očetje in sinovi, matere in hčere, bojni tovariši so se s šopki cvetja in vencih odločili spominu na padle junake.

V vsem Zasavju, od Jevnice do Hrastnika in do Mrzlice so 31. oktobra in 1. novembra pripravila občinska in krajevna združenja borcev NOV skupaj z organizacijami socialistične zveze in drugimi organizacijami vrsto žalnih slovesnosti. Zadnjega oktobrskega dne sta bili komemoraciji pred spomenikom revolucije in Hrastniku ter pred spomenikom padlim borcem NOV v Litiji. Pevci in

godbeniki so izvedli krajši kulturni program, predstavniki družbeno-političnih organizacij pa so položili vence. Osnovne šole v okolici Litije so pripravile številne žalne svečanosti. V Zagorju ob Savi so bile komemoracije na Lokah, na pogorišču požgane vasi Orehovica v bližini Izlake in na zagorskem pokopališču. V Trbovljah je krenil sprevod do partizanskih grobov na pokopališču, kjer so godbeniki, pevci in recitatorji izvedli krajši kulturni program. Delegacija občinskega združenja borcev NOV Hrastnik je odšla v Gradec in se poklonila spominu na žrtve nacističnega nasilja.

28. oktobra je združenje borcev NOV Kodeljevo priredilo svečano komemoracijo pred spomenikom padlih v NOV in žrtv fašističnega nasilja s Kodeljevega. Udeleženci komemoracije so z čimominitnim molkom počastili spomin na padle tovariše, nato pa so učenci

osnovne šole Kodeljevo in gojenci glasbene šole Moste-Polje izvedli lepo pripravljen kulturni program.

V tihi dolini Drage pod karavanškimi vrhovi so se že zjutraj slavnostnega dne pričele svečanosti pri grobišču talcev. Več kot dvatisočglava množica se je zbrala, da počasti spomin na mrtve žrtve nacističnega divjanja. Nešteto plamenčkov, cvetic, vencev je okrasilo ta žalostni kraj in nešteto misli je pohitelo v čas, ko so v tem gorskem svetu odmevali kriki ustreljenih. Tega novembrskega jutra so že enaindvajsete zadonele žalostinke godbe na pihala iz Gorij in pesmi radovljiškega okteta. Tako je bilo tudi na dvorišču begunjske gradščine, nekdanje nacistične mučnice. Tudi na grobiščih na Bledu, v Radovljici, Bohinju, Kropi, Gorjah in drugod so bile

le žalne svečanosti. Povsod množice, večje kot kdajkoli prej, kakor da bi spomini postajali iz leta v leto bolj sveži... Skrbne roke neznanih obiskovalcev so okrasile tudi grobove sredi divjih gozdov Jelovice in Pokljuke. Tanka snežna odeja je prekrila sive kamne in krizanteme, ne pa tudi spomin na heroje revolucije.

Na dan mrtvih so se ob desetih dopoldne zbrali Jeseničani na grobišču padlih borcev. Godba na pihala je zaigrala Internacionalo, nato pa je dijak srednje šole spregovoril o pomenu vsakoletnega praznika. Zbor dijakov jeseniške gimnazije je nato izvedel več pretresljivih recitacij. Ob dnevu mrtvih so vsa združenja borcev jeseniškega območja okrasila spomeniška obeležja. Tudi obrati Železarne Jesenice so se dostojno oddolžili spominu na svoje padle tovariše.

NOVICE IZ KOPRA

Ob obletnici ustanovitve 1. in 2. prekomorske brigade je bilo v Kopru tovaršiško srečanje bivših pripadnikov teh dveh vojaških enot NOV, ki zdaj živijo v obalnih občinah. Udeležilo se ga je 75 bivših borcev, tako da je bila dvorana občinske skupščine na Titovem trgu nabit polna. Prišli so tudi tovariši iz Gorice, Trsta, Sežane in Ljubljane. Srečanja sta se udeležili tudi delegacija mladine odreda predvojaške vzgoje iz Izole, ki nosi ime po 2. prekomorski brigadi, in delegacija koprskih mladine. Tam je bilo tudi več predvojnih revolucionarjev, med katerimi sta bila španska borca Tone Ukmur in Leopold Caharija. Na srečanju je bila tudi Milica, vdova po Zoranu Kralju.

Zoran Kralj je bil pred vojno član CK KP Argentine, kjer je bil zastopnik Slovencev. Mnogo naših rojakov, posebno iz Istre in Goriske, je namreč zaradi fašističnega nasilja moral zapustiti svoje kraje in se izseliti čez morje. Po vrnitvi je bil tovariš Kralj konfiniran na Tremi, nato ga srečamo kot člana ilegalnega partijskega komiteja v taborišču Carbonara, kasneje pa kot namestnika komandanta bataljona v 1. prekomorski brigadi. Padel je kot bataljonski komisar februarja 1943 pri osvoboditvi Mostarja. Na srečanju so govorili tudi o zbiranju gradiva za kroniko 1. in 2. prekomorske brigade, ki naj bi izšli do oktobra 1967. Takrat bodo v Kopru ali Gorici priredili srečanje borcev teh dveh brigad. Po sedanjih podatkih jih je v Sloveniji okrog 500, drugje pa kakih 300. Sklenili so, da bodo predlagali občinski skupščini Koper, naj bi eno izmed ulic poimenovali po Zoranu Kralju.

Pred odhodom na skupščino bivših prostovoljcev v Španiji so se

tovariši, ki živijo v koprski občini, udeležili sprejema pri predsedniku občinskega odbora ZZB. To so Leopold Caharija, Ciril Ušaj, Anton Cotin, Nazarij Primožič, Benedikt Bertok in Alojz Kunej. Tovariš Tone Ukmur pa je bil službeno za držan.

Pogovarjali so se o zbiranju gradiva o udeležencih državljanske vojne v Španiji, ki je še vedno nepopolna. V koprskem muzeju naj bi uredili posebni kotiček, posvečen udeležbi domačinov v španski državljanski vojni.

Koprski španski borci se bodo udeležili tudi republiškega srečanja španskih borcev, ki naj bi bilo v Ilirski Bistrici. Tamkaj bodo namreč za dan republike odprli zdravstveni dom, ki bo nosil ime Matije Gržine, oficirja španske republikanske vojske, padlega 1944 ob nacističnem napadu na partijsko šolo v Cerknem.

Kot druge slovenske vasi so tudi Dekani v Istri prispevali malo žrtev za svobodo. Krajevno ZB ima zbrane podatke za 18 padlih borcev NOV in 12 žrtv fašističnega nasilja. Zato si prebivalci te vasi že več let prizadevajo postaviti spomenik. Prvotno so ga nameravali odkriti že letos za dan republike, pa so se stvari zavlekle in so odločitev preložili na prihodnje leto. Osmutek za spomenik je že pripravljen, spomenik sam pa naj bi stal pri vstopu v vas na odcepu proti pokopališču z glavne dovozne ceste. Obe poti prostor oklepata, od tam pa se tudi lepo vidi vas, ozadje pa tvorijo ciprese na pokopališču. Spomenik naj bi bil 5 metrov visok obelisk s trkotnim tlorisom. Na vsaki strani bo relief iz bron. Prvi bo ponazarjal boj, drugi ustrelitev talcev, tretji pa interna-

cija. Na vsaki strani bodo tudi vklesana imena žrtv.

28. septembra je ZB v Dekanah sklical posvetovanje o gradnji spomenika. Udeležili so se ga projektni, člani komisije za spomeniško dejavnost pri republiškem odboru ZZB NOV, predsednik komisije za razvijanje tradicij NOB pri občinskem odboru ZZB NOV Koper ter precejšnje število domačinov. Skupno so si ogledali prostor, kjer naj bi stal spomenik.

Albert Klun

LJUBLJANA

DOMAČE IN UVOŽENE NOVOSTI ZA VAŠO JESENSKO GARDEROBO

V II. NADSTROPJU TRGOVSKE HIŠE **nama** IN V POSLOVALNICI »ELITA«

- ženski plašči: jersey, velour-nylon, tweed, boucle, diolen, moltopren
- ženski kostimi: velour-nylon, kamgarn, diolen, moltopren
- ženski plašči in kostimi iz prvovrstnega velurja
- ženski dežni plašči: poliester, diolen, nylon
- ugoden nakup ženskih plaščev iz črnega boucleja po ceni N-din 150,00

- moški plašči: moltopren, poliester, diolen, kamgarn, tweed
- moške obleke: kamgarn, diolen
- moški športni suknjiči
- moški dežni plašči: poliester, nylon
- moške bunde in suknjiči iz prvovrstnega usnja
- moške elastične hlače — diolen

MODNI KROJI — NOVI VZORCI — IZBIRA ZA VSAK OKUS!

nama

nama

LJUBLJANA

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Novi način obrambe pred zasedami

Gornja risba naj bi nam pokazala, kako se bodo odšle ameriške motorizirane kolone v Južnem Vietnamu ubranile nasprotnikovih tased.

Na bočne deske kamiona bodo pritržili majhne minomete, ki bodo medsebojno povezani z električnim kablom. Vsaka mina pa je napolnjena z drobcenimi kroglicami. V hipu, ko bo kamion pripeljal v nasprotnikovo zasedo, bo voznik v kabini pritisnil na poseben gumb in sprožil minomete. Takrat bodo iz cevi zletele mine s

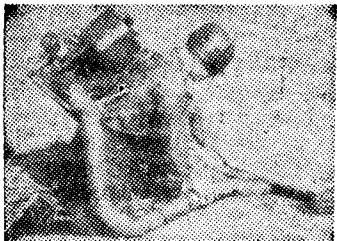
Vojaške zanimivosti

smrtonosnimi jeklenimi kroglicami in prerešalele vso bližnjo okolico kamiona ter tako onemogočile tudi zasedo.

To orožje menda že preizkušajo v Južnem Vietnamu.

»Mighty Mite«

Tudi »Mighty Mite« je — kot kaže — namenjen predvsem za potrebe vietnamske vojne. To je posebna naprava, s katero spuščajo solzilni plin v globoke pod mne

predore. Vojak ima na hrbtu dvocilindrski motor, na katerega podstavek je pritrjena poldrugi meter dolga gibljiva cev. Sprendni konec cevi vtakne vojak v luknjo, kjer se začneja rovi, in jo pokrije s plahito, da ne bi plin uhajal na prostu. Ta naprava, ki je težka petnajst kilogramov, lahko prozvalja približno petnajst kubičnih metrov plina na minuto.

Britanske jedrske podmornice

Poleti so v britansko vojno mornarico vključili prvo jedrsko podmornico, ki so jo Britanci izdelali sami brez ameriške pomoči. To je »Vallant«, ki ima kakih 4000 ton, torej 500 ton več od dotlej edine britanske podmornice na jedrski pogon »Dreadnought«, za katero so stroje dobavili Američani.

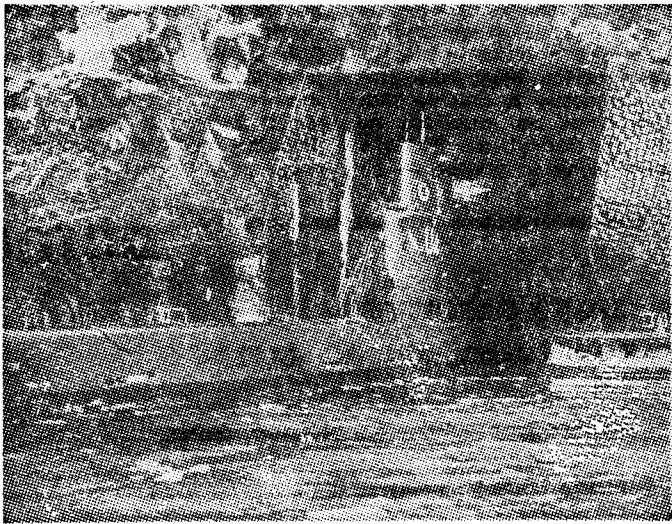
Ceprav so taktično-tehnični podatki o novi podmornici vojaška skrivnost, je le znano, da nova podmornica tudi pod vodo lahko doseže skoraj štirideset kilometrov na uro.

V kratkem se bo britanska podmorniško ladjeve povečalo še za dve jedrske podmornice lastne proizvodnje. To bosta »Warspite« in »Churchill«.

Švedske podmornice

Ceprav Švedska ni članica nobene vojaške zveze, je kljub temu za obrambo svojih obal zgradila sodobno podmorniško ladjeve.

Švedske podmornice so 1950. leta pripadale štirim raznim tipom. Najstarejši je tip »Delfin«, ki izvira še iz 1934. leta. Podmornice te vrste so izločili že pred šestnajstimi leti iz svoje mornarice. Enaka asoda je doletela tudi podmornice tipa »Sjöbjelone«. »Najad« je tretji tip švedskih podmornic, izmed katerih so zadržali le še tri. Podmornice tipa »Hazen« pa že nadome-

ščajo z novimi podmornicami tipa »Draken«, ki imajo po 770 ton. Teh imajo šest. Razen tega pa ima Švedska še šest 720-tonskih, pet 700-tonskih in šest 388-tonskih podmornic.

Na Švedskem so ob morski obali izkopali posebno podzemna zaklonišča, v katerih so podmornice varne ne le pred navadnimi bombnimi napadi, temveč celo pred eksplozijami jedrskih bomb. Na sliki vidimo podmornico »Utern« iz razreda »Hajen«, kako plove v eno izmed takih zaklonišč.

Baza na območju »Jug«

Sovjetski novinar Oleg Ignatjev, posebni dopisnik »Pravde«, je to poletje preživel v Portugalski Gvineji, kjer je s tankajšnjimi borci narodnoosvobodilnega gibanja prehodil osvobojene pokrajine in se pobliže spoznal z bojem pogumnih Gvinejcev

Tokrat smo bili na nogah, še preden so se oglasili prvi petelin. Hitro smo se zbrali, se zvrstili v kolono in krenili na pot. Hodili smo po široki ravni cesti, ki je peljala skozi džunglo.

»To je nekajdaj bila,« je pojasnjeval komandant Arafan Mane, »ena izmed glavnih portugalskih prometnih zvez. Čeprav smo to pokrajino osvobodili že pred dvema letoma, smo ovire na cesti, za vsak primer, kar še pustili. Zato moramo hoditi peš, v najboljšem primeru pa bi se lahko peljali s kolesi.«

Na vsak kilometer ali dva so čez cesto ležala košata debla, listje na vejah pa je bilo še počrnelo. Ovire smo lahko obšli po stezicah, ki so jih bili utrlji skozi džunglo.

Borci, oboroženi z brzostrelkami, so se živahno pogovarjali. Do baze smo imeli še sedem ali osem kilometrov. Spotoma smo se srečali z neko njihovo patruljo. Takoj smo opazili, da borci pripadajo patriotski redni vojski. Vsi so imeli enake uniforme, toda brez oznak za čine. Vodja patrulje se je približal Konstantinu Tejšerju in ga pozdravil.

»Komandirja baze,« je poročal, »so že po radiu obvestili o vašem prihodu. Pričakujejo vas približno ob enajstih. Takrat bo tam zbrano vse moštvo.«

Cez pol ure je bilo steze konec. Prišli smo na široko planjavo, ki jo je orjaško drevje ob robu jase varovalo pred vročimi sončnimi žarki in portugalskimi ogledniškimi letali. Tu in tam je bilo videti protiletalsko orožje in moštvo okrog njih. Tik pred nami pa so v dveh ravni vrstah stali borci z vso svojo oborožitvijo. Na desnem krilu so bili trobentač, zastavonoša in dva bobnarja, nato pa borci s brzostrelkami, minometi, bazukami in puškornikaljezi.

»Mirno!« je odjeknilo pove-lje.

Komandir baze se nam je približal, raportiral, nato pa stopil korak nazaj.

Zavili smo mimo vrste. Mladi, zelo mladi borci vznemirjeno zro v moja sopotnika. Kako tudi ne bi, saj sta jih prišla obiskat slavna komandanta, ki ju pozna vsak borec ljudske vojske. Ob koncu vrste smo se ustavili. Napočil je svečani trenutek. Trobentač je dal znak za razvijanje zastave. Na sredini jase se je dvigal visok drog in borec, ki je stal poleg njega, je počasi začel dvigati rdeče-rumeno-zeleno zastavo Afriške stranke za neodvisnost Portugalske Gvineje in Kapverdskega otočja.

Arafan Mane je v nekaj stavkih pojasnil namen našega prihoda. Svečanosti je bilo konec. Pokazali so mi bazo, ki je imela kratko, vendar junaško zgodovino. Portugalski so že mnogokrat skušali osvojiti to utrjeno postojanko. Poslednjič je to bilo nekaj mesecev pred našim prihodom. Kolonizatorji so takrat spustili padalski desant, toda tiste padalce, ki so pristali v neposredni bližini baze, so takoj

prav jih je bilo le kakih sto petdeset.

»Takrat,« nam je pripovedoval komandir baze, »še nismo imeli protiletalskega orožja in zato so portugalski mrhovinarji lahko nekaznovano gospodarili po našem nebu. Sedaj pa se našemu protiletalskemu orožju ne upajo več približati.«

Hoteli smo ga nekaj vprašati, ko se na jasi iznenada pojavila skupina žena. Vsaka izmed njih je na glavi nosila veliko pleteno košaro. Ko so jih položile na tla in snele pletene pokrove, smo notri videli sklade ki so bile polne riža, zabeljenega s palmim oljem.

»Mar one skrbje za vas?« me je zanimalo.

Komandir se je nasmejajal:

»Če želite, bom poklical vodjo te skupine, pa vam bo ona vse obrazložila. Lidija,« je poklical neko ženo štiridesetih let, »pridi sem! Pozdravi se s tovarišem in mu povej, kako skrbite za nas.«

Zena se je nasmehnila, nato pa pokima z glavo:

»Tako je. Vi nas branite, me pa vam pomagamo, kolikor pač moremo. Sicer pa je vse zelo preprosto. Vsaka vas po končani žetvi odvaža del pridelkov za vojsko. Mi jih spravljamo v posebno skladišče. Naša vas je blizu baze. V njej je mnogo žena. Kot povsod drugod imamo tudi mi komite Afriške stranke za neodvisnost Portugalske Gvineje in Kapverdskega otočja. Tudi jaz sem član tega komiteja. Moja dolžnost je tudi ta, da sestavljam seznam žena, ki bodo kuhale riž za borce. Teden dni kuhala ena, naslednji teden pa druga skupina.«

Lidijo sem želel še marsikaj povprašati, pa me je Mane prav tedaj pozval na kosilo. Priključil sem se skupini borcev, ki so sedeli okrog velikega kotla. Z rokami so zajemali riž, ki je bil tako lep, ko da bi vsako zrno posebej kuhali. Tam je bil tudi komandir baze. Povprašal sem ga, če bi lahko videl, kako borci postopajo v primeru alarma.

»Zakaj pa ne,« mi je odgovoril in nekaj ukazal nekemu v svoji bližini.

»Komandant!« ga je nekdo poklical.

Okrenil se je.

»Kaj pa je, Francisco?« je vprašal nekega petnajstletnega fanta, oblečenega v ponošeno majico in modre nogometne hlačke.

»Slišal sem, da bomo imeli alarm. Ali lahko tudi naša skupina milisiansosov gre na svoje položaje?«

Komandir baze je odkimal:

»Ne sedaj, Francisco. Bolje bo, če bodo borci pokazali svojo spretnost, ti pa boš tovarišem kdaj drugič pokazal, kaj vse znaš.«

»Prav, komandant,« je vzdihnil fant in se oddaljil.

»Zelo spreten fant,« je dejal komandir. »Nikakor ne morem potrpeti, da pride čas, ko bo tudi on postal borec. Živi v bližnjem naselju, ves svoj prosti čas pa prebije tu pri nas. Vsako orožje zna razstaviti in spet sestaviti z zavezanimi očmi. Sedaj je član odreda milisiansosov. Vsi mladinci, ki so stari šestnajst in

sedemnajst let, so člani tega odreda. Med njimi so tudi dekleta. Te se urijo v obvezovanju ranjenecov in skrbje za bolnike, toda ravnanje znajo tudi z orožjem.«

Ceprav smo vedeli, da bo do alarma prišlo čez sedem minut, se je rog oglasil nekoliko iznenada. Iz kolib in izmed drevja so hiteli borci in si spotoma pripravljali opremo ter pregledovali, če je njihovo orožje v redu. Tudi posadke protitankovskih topov so bile v pičlih dvajsetih sekundah vsaka na svojem mestu.

Videli smo, da borci temeljito poznajo svoj posel. Poizkusnega alarma še ni bilo konec, ko je do komandirja baze prihitel neki borec in mu pomolil kos papirja.

»Nujna radijska brzjavka iz štaba!«

Komandir je razvil papir in prebral vrstice, napisane s kemijskim svinčnikom.

»Trobentač!« je zavpil. »Daj znak za konec alarma!«

»Je kaj resnega?« sem ga vprašal.

»Ne, povsem navadna naloga. Prosijo nas, naj pošljemo proti reki borce z brzostrelkami. Pričakujejo, da bodo prišli Portugalci iz njihovega oporišča. Moramo jih prestreči...«

Tako sem imel možnost, da pet ur po prihodu v bazo vidim borce ljudske armade v akciji. Skupina avtomatičarjev je krenila iz baze. Priključil sem se komandantu. Naš odhod je bil skoraj nezapažen, saj odredi tako rekoč vsak dan odhajajo na akcije...

Fotografija z vprašajem

K »Fotografiji z vprašajem«, objavljeni v naši 41. številki, 18. oktobra, nam je tovariš Silvo Sedej iz Cerknega 66 poslal naslednje pojasnilo: »Fotografija nam kaže skupino borcev 11. dalmatinske brigade, ki je spadala v 4. armado. Bil sem komandir desetine za zvezo pri štabu 2. bataljona. Drugo polovico maja 1945 smo se mudili na Gorenjskem, kamor smo prišli s Koroške. — Ne morem se spomniti, katera enota brigade je slikana in kje so jo fotografirali, toda to je bilo najbrž nekeje na Gorenjskem. Na sliki sem spoznal brigadnega komandanta, takrat majorja, zdaj upokojenega podpolkovnika Ivana Guvo, narodnega heroja. Takoj za njim stoji načelnik štaba, tovariš Ante. Njegovega priimka se ne spominjam. Oba sta doma iz Dalmacije. Izmed borcev pa zaradi nerazločnosti nisem nikogar spoznal.«

Vojaška moč Vzhoda in Zahoda

Pred kratkim so v Londonu objavili letno poročilo Inštituta za strateško proučevanje. Ta zasebna ustanova za vprašanja mednarodne varnosti objavlja vsako leto neuradne podatke o razmerju vojaških sil Zahoda in Vzhoda ter o najnovejšem stanju glede oborožitve večine dežel.

V letošnjem poročilu ni videti, da bi se razmerje sil med Sovjetsko zvezo in Združenimi državami Amerike v primerjavi s prejšnjim letom mnogo spremenilo. To pomeni, da imata obe deželi dovolj sil za impresioniranje druga druge in za spoštovanje sedanjega stanja.

To pa ne pomeni, da ZDA in ZSSR ne povečujeta svoje vojaške moči. To leto so Združene države Amerike prvič vključile v svojo oborožitev kakih petdeset novih velikih medcelinskih raket »Minuteman 2« (z dosegom 14.000 kilometrov), razen tega pa so zadržale tudi prejšnje »Minuteman 1« in »Titan 2«, ki so še močnejše od teh. Sredi 1967. leta naj bi ZDA imele že 1054 raket tipa »Minuteman«. Pa tudi Sovjetska zveza je povečala svojo raketno moč delno z novo razporeditvijo raket, delno pa z uvedbo novih tipov. Po nekkih podatkih je soditi, da je v zahodnem delu ZSSR oziroma v zahodni Rusiji kakih 700 do 750 raket s srednjim dosegom, ki bi v primeru napada na Sovjetsko zvezo lah-

ko spremenile v prah in pepel večji del Zahodne Evrope. Razen tega pa Sovjetska zveza čedalje bolj premešča svoje najtežje rakete, ki imajo jedrske bojne glave, v globoke podzemne bunkerje, kjer so po teoretskih izračunih povsem varne pred kakršnimkoli napadom.

Združene države Amerike in Sovjetska zveza pa krepijo tudi podmorniško ladjeve z jedrskimi podmornicami, na katere lahko vkrcajo večje število raket. Združene države Amerike imajo sedaj 41 operativnih podmornic, izmed katerih je trinajst oboroženih z raketami »Polaris A-2« (doseg 2700 kilometrov), druge pa z raketami »A-3« (doseg 4500 kilometrov). Pripravljajo pa še močnejše rakete »Poseydon«. Sovjetska zveza bo še letos bržkone obogatila svoje jedrsko podmorniško ladjeve z najmanj desetimi novimi podmornicami in tako se bodo sile obeh največjih sil na svetu izenačile tudi na tem področju.

Letos niso dokončnega sklepa o raketnem obrambnem si-

stemu sprejeli niti v ZDA niti v Sovjetski zvezi. Res je sicer, da so nekateri vidni sovjetski vojaški voditelji pred kratkim izjavili, da ima Sovjetska zveza učinkovite protirakete in da protiraketni sistem že varuje Leningrad in Moskvo, vendar to še ne pomeni, da je Sovjetska zveza sklenila protiraketni sistem dokončno razširiti tudi na druga najpomembnejša industrijska mesta na svojem ogromnem ozemlju.

Kar zadeva Kitajsko, je ta v sedanjem obdobju dala prednost proizvodnji atomske bombe in raket. Tretja eksplozija kitajske jedrske bombe, ki so jo izvedli v maju, dokazuje, da so Kitajci v primerjavi s prejšnjima bombama dosegli pomemben napredek in da so že zelo blizu vodikove bombe. Mnogo pa delajo tudi na raketah, nosilkah jedrskih bomb.* V te namene žrtvujejo precej sredstev, ki bi jih sicer uporabili za razvoj vojnega letalstva.

Menijo, da bo konec tega leta oziroma v začetku naslednjega leta nastalo naslednje razmerje sil med Vzhodom in Zahodom:

	Vzhodni blok	Zahodni blok
Medcelinske rakete	300	900
Rakete vojne mornarice s srednjim dosegom	624	150
Rakete z majhnim in srednjim dosegom	750	—
Bombniki z dosegom več kot 10.000 km	200	590
Bombniki s srednjim dosegom	1200	222
Letalonosilke	—	37
Križarke	20	22
Podmornice	395	195
Kopenske sile (vojakov)	5.800.000	4.800.000

Razmerje sil med štirimi jedrskimi silami pa je naslednje: Združene države Amerike imajo 3.140.000, Sovjetska zveza 3.165.000, Velika Britanija 453

tišč in Francija 525.000 vojakov.

* To se najbolj vidi tudi pri izstrelitvi četrte atomske bombe, o čemer smo brali pred nekaj dnevi.

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

VOJNI DAN NA MALTI

Letalonosilka »Eagle« se je 9. junija 1942. leta ločila od konvoja, ki ga je varovala, in v spremstvu dveh rušilcev z vso hitrostjo krenila proti Malti. Z njenega krova je vzletelo dvaintrideset spitfajerjev in se na višini 7000 metrov združilo v bojno formacijo. Čeprav je bilo poletje, nas je v kabinah vražje zeblo. Pod nami je bilo morje, na desni strani pa se je raztezala tunizijska obala. Do Malte smo imeli še 240 minut poleta. Se nam bo to posrečilo? Levo pred nami je namreč bila Sicilija, na njenih štirinajstih letališčih pa vse polno meseršmidov.

poškodovano krilo, četrti pa se je prevrnil. Vsak tretji stroj je poškodovan. Medtem ko sem pričakoval vrnitev svojega letala, se mi je približal neki letalec in rekel:

»Nikar ne čakaj. Normana Leeja, ki je vzletel s tvojim letalom, so sestrelili.«

Po kosilu so objavili najstrožjo pripravljenost. Sedel sem v kabini spitfajerja in čakal na znak za polet. Bilo nas je dvajset. Na letališču so vojaki, s katerih je curkoma lil znoj, pokrivali jame. Spomnil sem se na svojo mladost. Prodajal sem časopise in delal vse, kar so mi ponudili, da bi si zaslužil denar,

»Polet!« mi je mehanik zakričal na uho.

Takoj sem se zdramil. Še preden je raketa dogorela, so motorji že bili v pogonu. Hip kasneje je skupina bila že visoko nad Malto. Oficir za usmerjanje je poročal:

»Dvanajst bombnikov in štirideset lovcev. 18.000 čevljev. Hitro se povzpnite!«

Kmalu nato smo uzrli skupine po pet bombnikov, ki so jih spremljali lovci. Pravijo, da je tu vsakega dne tako. Ni izbire: ali dobiš odlikovanje in grizlo, ali pa te bo razneslo na koščke.

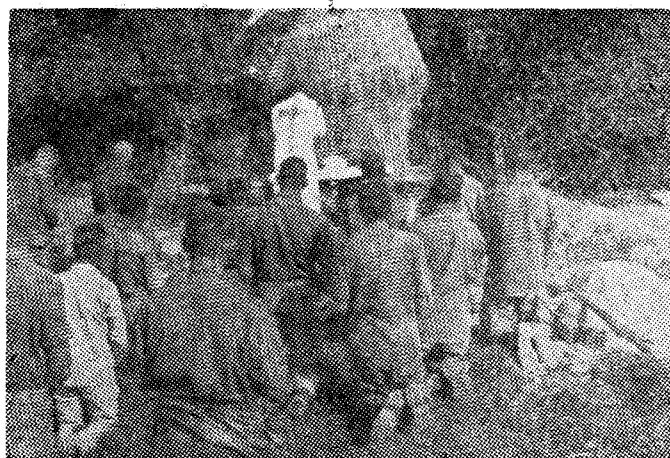
Vodja je ukazal, naj se razidemo. Stisnil sem palico in s polnim plinom zdrvel proti lovcem. Meseršmidom sem presekal pot. Nad bombnike je planila neka druga naša četverka. Posrečilo se mi je ujeti neki meseršmid, ki je okleval in se nagibal s krila na krilo. Topovi so zagrmeli — smola, ni zadetka! Skrbno sem pomeril na neko drugo letalo, ki je zavijalo. Padlo je, ko da bi ga pokosil. Nato sem spet zavil navzgor. Ko sem bil z letalom hrbtno v najvišji točki, sem v ogledalu zagledal plamenčke. To se je še enkrat ponovilo. Hitro sem skrenil vstran in se tako izognil nevarnemu nasprotniku. Zdrvel je mimo mene. To je bil italijanski maki. Radovedno sem ga opazoval. Italijan je zmanjšal plin, da bi mi ušel navzdol. Hip kasneje so se oglašili moji topovi, s katerimi sem vse do kabine pretrgal trup nasprotnikovega letala, pod njegovimi krili pa je nastala eksplozija. Kazalo je, ko da bi maki zastal, nato pa je med dimom strmoglavil navzdol. Ozrl sem se za njim in videl, kako se tam doli zibljejo štiri padala. Bombniki so še vedno napadali. Ob straneh so se počasi vzpenjali harikeni. Iznenada jih je napadlo pet meseršmidov-109. Nisem jih mogel opozoriti na nevarnost, ker so njihove radijske postaje delale na drugem kanalu. Eden izmed harikenov je padal navzdol, za seboj pa je vlekel rep dima. Napadalec pa se je takoj lotil neki spitfajer in ga dve sekundi kasneje poslal za harikonom. Začeli smo se umikati proti Malti.

Uro kasneje sem bil spet v zraku. Vsi lovci, kar jih je bilo še uporabnih, so varovali ladjo »Walesman«, ki se je z gorivom in municijo prebijala proti Malti. Nemci so s tridesetimi bombniki in z več kot tridesetimi raznimi lovci brezobzirno napadali. Prišlo je do čarovniškega plesa, v katerem je vsako koga lovilo. Dohetil sem neki meseršmid-rušilec in vanj sprožil rafal. Vnel se je in že v zraku eksplodiral. Nato sem pohitel za neko šuko, ki je bila prav tedaj odvrгла 500-kilogramsko bombo. Streljal sem iz take bližine, da so mi njeni kosi poškodovali propeler. Naj izskočim, ali pa se spustim na morsk gladino? Bližal sem se obali. Motor me je komaj še vlekel. Bil sem že skoraj na letališču, ko se mi je motor zaustavil. »Ujel!« sem košček prikladnega terena in pristal. Čoln, ki me je spremljal, se je spet vrnil.

Prvi bojni dan na Malti se je končal srečno in zmagovito — za seboj sem imel šest zmag.

HELIKOPTERJE »HI-6« uporablja sovjetski Aeroflot tudi za prevoz težjih tovoren v oddaljene kraje. Na sliki vidimo, kako je helikopter pripeljal težki vlačilec v Tjumen, kjer so naftna polja, ki pa leže sredi gozdov in močvirij

»BOG JE Z NAMI« so nekdanji zatirjevalci nacisti, vendar jih to ni rešilo propada. Američani pa boga izkoriščajo kot sredstvo proti bojazljivosti: »Vojak, ki trdno veruje v boga, bo manj bojazljiv.« (»Military Review«, avg. 1966, str. 27)

FOTO
S PODPISOM

Nenadoma se je oglasila postaja za usmerjanje: »Halo, Condor, Tu Timber. Vzemite kurz 081. Ne odgovarjajte! Ponavljam, ne odgovarjajte!« Oficir za usmerjanje je bil razburjen. To je bilo čuti po njegovem glasu. Tam se je nekaj dogajalo. Še hitreje smo pognali. Začela se je dramatična bitka za čas.

Končno Malta! Bila je podobna plošči, ki plava po morju. Formacija se je razdelila na oddelke in se začela spuščati niže. Tu je bilo skrivno pristanišče v zalivu Marsa, luka La Valetta in kamnite hišice z ograjami. Letališče je bilo povsem preorano, na njem pa smo videli jame, ki so jih bile napravile bombe. Nikjer pa nismo opazili piste. To je bilo za nas, ki smo bili navajeni na betonske steze, precej neobičajno. Bližala se nam je skupina lovcev, da bi nas med pristankom varovala iz zraka. Nato sem zagledal s travo pokrite steze. Osem kilometrov dolgo letališče je bilo za pristanek še dokaj ugodno.

Pristajali smo drug za drugim. Mehaniki smo tekali po letališču sem ter tja. Paziti sem moral, da se nisem zaletel v razbitine letal, ki jih je bilo povsod dovolj. Brž ko sem se ustavil, se je okrog mojega letala zbrala gruča kosmatih in v raznolike uniforme oblečenih ljudi. Zgrabili so letalo in ga potisnili v zaklonišče. Tam so ga napolnili z gorivom, municijo in kisikom. Hip kasneje je letalo bilo že pripravljeno za nov polet. Pritekel je neki brkati pilot s padalom na hrbtu, sedel v kabino in pognal motor. Moje stvari je zmetel kar ven. Letalo je krenilo. S kril se je skotalil orožar, ki je zapiral pokrove za municijo. Medtem ko sem pobiral svoje stvari, me je nekdo sunil med rebra in zavpil, naj zbežim v zaklonišče. V vsej tej zmedii nismo bili opazili sovražnikovih letal. Protiletalski topovi so začeli streljati...

Z nekaterimi drugimi vred sem tičal v bližnjem jarku. Opazoval sem, kaj se dogaja. Sprič ropota težkih motorjev je zrak kar drhtel. Bližalo se je šest meseršmidov. Prihajali so v nizkem poletu z morske strani. Radovedno sem jih opazoval. Tam, kjer sem bil dotle, sem imel priložnost videti le fokevulfe. Nekdo me je potegnil za nogo tako, da sem padel po tleh. Nekaj sekund kasneje so mitraljezni rafali že rili po tleh.

V zraku je bilo petdeset dvomotornih štuk, varovalo pa jih je šestdeset meseršmidov-109. Bombniki so se naglani pod kotom 65 stopinj in prednji del kolone je bil že tu. Ropot se je nenadoma spremenil v neznosno bobnenje, zemlja se je sprič strašnih eksplozij pripogibala, zrak pa so leteli kupi zemlje in kamenja. Ena izmed štuk je strmoglavila v plamenih med dv naša bombnika in ju zažgala. Proti nebu je švignil oblak dima, vmes pa prah in smrad p smodniku, kislini in razbelje nem železju s točo drobcev. Vi soko v zraku je zagorel še en dvomotornik, iz katerega so izskočile štiri bele gobe. Na tleh je nastal krajši premor, toda nebu boja še ni bilo konec. Tu pa tam je strmoglavilo kako letalo in vleklo za sabo dolg rep dima, ki se je postopoma spreminjal v komet, dokler ni ta ugasnil v morju.

Visoko na nebu smo opazili svetlikajoče se pike — novi val bombnikov. Spet je začelo bobneti. Deset minut kasneje je bombardiranje ponehalo. Lovci se vračajo: dva izmed njih ne moreta izvleči koles in pristane — kar na trebuhu, tretjemu je

Operacija »Moldavija«

Vojaški manevri, ki so jih pod nazivom »operacija Moldavija« imele v južnem delu Češkoslovaške armade štirih članic varšavskega sporazuma, so pritegnili nase pozornost mnogih političnih analoževalcev.

nimi letali, ki so letela nizko in zelo hitro.

Posebno zanimiva je bila uporaba enot, ki so jih pripeljali v bojno cono z mnogimi letali in orjaškimi helikopteri več tisoč kilometrov daleč. Izkrca-

nadalje budna za primer kakega napada. Češkoslovaška in druge vzhodnoevropske dežele, je rekel Novotny, so v skrbah zaradi sedanjih političnih razmer v Nemški zvezni republiki, naglega naraščanja zahodnonemške vojaške moči in odkritje prizadevanja bonnskih generalov, da dobe jedrsko oborožitev. Kljub temu, je končal Novotny, so češkoslovaški politični predstavniki pripravljeni sestiti za mizo in skupno s predstavniki drugih evropskih dežel razpravljati o potrebi posebnega sistema kolektivne varnosti na celini.

Izbira terena za vojaške manevre, nacionalna pripadnost armad, ki so jih bile udeležile, in značilnost operacij (nepričakovani napad, na katerega so odgovorili tako, da so na bojišče poslali enote tudi iz zelo oddaljenega območja) — vse to dokazuje zaskrbljenost sprič tako imenovanega »nemškega problema«, katerega politično stran je Novotny zlasti poudaril s to svojo izjavo. Pripravljenost, da se začno pogajanja, je jasna in ne vsebuje nobene dvoumnosti. Novotny je potrdil, da bi »dežele, ki jih združuje varšavski sporazum, bile zelo srečne, če takih manevrov ne bi prirejali niti v deželah atlantskega niti v deželah varšavskega sporazuma.«

JANKO BERNIK:

IZ ŠKOFJELOŠKIH GOZDOV V NEMŠKA TABORIŠČA

Nenadoma je pred hišo zapokalo. Štefan in Peter sta padla v zasedo. Toda fanta sta imela srečo. Prišla sta k hiši in celo govorila s stražarjem. Toda pravčasno sta zaslutila umazano zadevo in pobegnili. Tistega večera so Nemci ujeli še tri Škofje- ločane: Avgusta Kalana iz Stare Loke, Toneta Hafnerja iz Bink- lja in Tineta Bernika iz Virmša. Zapri so jih v zgornjo sobo k ostali družini, ker so fantje imeli legitimacije in so se nekako znali izgovarjati. Naslednjega dne so jih z avtom odpeljali v Škofjo Loko.

Tovariša sem se spomnil. Skupaj sva bila v Begunjah, v isti sobi. Ignac Kamšek, tako je bilo ime tovarišu, doma iz okolice Ljubljane, je razložil, zakaj so vsi jetniki tako hudo obtočeni in zatekli oči: »Saj boš tudi ti kmalu tak. V vsakem vremenu, snegu in dežju, v hudi vročini in mrazu, delamo v kamnolomu. Za hrano imamo samo vodo. Pet dni sem delal na dežju. Zvečer sem mokro obleko obesil na tram, zjutraj pa mokro spet oblekel. Če pa lačen, moker in trd od mrzle burje ne moreš delati, te s tepežem priganjajo k delu najhujši kriminalci.«

Poslušal sem ga in nisem mogel verjeti. »Ko ob dvanajstih dobimo malo hrane, ne smemo sedeti na tla, ampak teči v krogu in jesti, čeprav je vroča kot krop. Zvečer, ko odhajamo z dela, moramo pobrati mrliča, pobite med delom in jih na ramah prineseti v taborišče na zborni mesto k apelu.«

V taborišču sta vladala taka groza in strah, da se še zbiriti nismo upali. Zadnjega Slovenca v taborišču sem našel po dveh mesecih in ga povprašal po Janezu Subicu-Naringerju in Francu Bradešku-Januški. »Tod sta šla v svobodo,« je povedal Janez Kamšek in pokazal na dimnik krematorija.

Naslednjega dne so nas gnali proti Mauthausnu. Pred taboriščem smo krenili s ceste in prišli do enajstih velikih barak. V eni so klesali kamen. Delali so fantje od 15 do 17 let starosti, Poljaki in Rusi.

Odginali so nas v neko barako. Dolgo smo čakali in zeblo nas je. Nekega Srba sem vprašal, zakaj čakamo. »Tovarna pušk Steyer rabi delavce.« Potem je nekdo povedal, da imajo za tovarno že dovolj delavcev. Torej, delaj bom v kamnolomu.

Ozrl sem se po notranjosti barake. V ospredju sem zagledal skupino civilistov, inženirjev in mojstrov tovarne. Stekel sem iz vrste in se ustavil pred skupino, čeprav sem vedel, da sem postavil svoje življenje na kocko. Prvega sem nagovoril: »Prosim, gospod mojster, bi lahko delal v tovarni. Nemško razumem.« Clovek se je začel v prijetnem tonu razgovarjati z menoj in ko je iz bližnje sobe stopil visok jetnik, mu je ukazal, naj me vodi v sobo, kjer bom delal.

Se danes, po mnogih letih, se vprašujem, kaj me je gnalo, da sem stopil iz vrste in nagovoril mojstra. Drznost mi je takrat rešila življenje.

Se istega večera so nas do golega ostrigli po glavi, nato pa še za dva prsta debelo obrili od čela do temena. Tako so nas brili vsako soboto. Nekega dne po večerji me je Kamšek peljal v neko nedograjeno zidano stavbo. Dejal je, da se tam vsak večer zbira- ro Slovenci. Tam sva našla Karla (Antona?) Rozmana, doma z Vogelj, Stanislava Vrhovca, doma iz Vrhovcev pri Ljubljani, Ludvika Kolarja, šoferja iz Celja, Alojza Stružnika iz Orehka pri Kranju, Mira Mihovca, šoferja iz Šutine pri Zabnici ter Antona Podobnika iz Žirov; slednji je kmalu umrl zaradi griže.

Podoben bil je bil ujet 3. avgusta 1942 na Blegošu. Bil je v Poljanski četi. Takrat sem bil tudi jaz na Blegošu v Škofješko četi. Naša četa se je pod Bičkovim vodstvom rešila, Poljanca pa so Nemci obkolili. Podobnik me je na smrtni postelji prosil: »Ako boš prišel živ iz tega pekla, obišči mojo ženo in sina. Sinu naroči, naj bo dober in zavezen, naj živi in dela vedno za to, za kar se je njegov oče boril in umrl.«

V taborišču sem spoznal tudi Bogdana Nerata iz Ljubljane, Janeza Urbanca iz Stražišča pri Kranju ter Martina Skumavca iz Dovjega. Janeza Rateja z Dolenjskega so tu kmalu ubili, ker je komandantovemu psu izmaknil surova pljuča.

Mihe Tavčarja ne bom nikdar pozabil. Spoznal sem ga še takrat, ko me je v dražgoški borbi prineslo mimo njegove kmetije. Živel je skupaj s sestro. Oba sta mi pomagala, kadarkoli sem prišel mimo njunega doma. Toda sin nekdanjega komandanta Škofjeških orožnikov, Polde Krajner, ki mu je celo uspelo vrniti se v partizanske vrste, ju je izdal, poleg mnogih drugih domačinov. Miho so najprej odpeljali v Begunje, nato v Mauthausen; tu, v Gussenu, sem ga zopet srečal, izčrpanega, mršavega in sklonjenega kot starca. Trdo delo ga je izmogočalo in potisnili so ga v blok onemoglih, ki so jim pravili »musulmani«. Ti so bili živi mrličji, samo še s tanko nitko privezani na življenje.

Miha, vedno dober in pošten, ki ni nikomur skrivil lasu, je živel med »musulmani«. Vsak dan sem ga obiskal. Nekoč je potr sedel na stopnicah in jokal: »Poglej, danes sem ostal brez kruha. Starešina bloka je ukazal, da mora vsak musliman ujeti sto bolh, drugače ne bo dobil kosila. Mnogo jih imam v postelji, da sem komaj živ, toda ujeti ne morem nobene.«

Nekega dne so mnogo muslimanov odpeljali v kamnolom, med njimi tudi Miho... Prizor, ki sem ga videl nekega dne, ko sem se sprehajal po taborišču, mi je omajal prepričanje, da med vsemi jetniki vladata prijateljstvo in nesebičnost. Neki Čeh je svojemu prijatelju Rusu ponudil škodolico juhe. Drugi Rus, ki je videl Čehovo dobrosočnost, je od svojega rojaka zahteval polovico. Rus ni soglašal in pričela sta se pričkati, stepla sta se, razlila vso juho in razbila pričela.

Kmalu sem opazoval podoben primer. Pod oknom barake, v kateri so stanovali cipe za premožne Nemce, Čeha in Španca, sta stala dva Rusi. Ena izmed cip jima je odvrгла čik. Ko ga je eden hotel pobrati, mu ga je drugi zbil iz rok in ga pohodil. Cipe je ta sebičnost neznansko zabavala.

Ko sem nekega dne koračil mimo revirske bolnice, me je nekdo poklical. Bil je to neki Slovenec, ki me je prosil, naj mu prinesem premoga, da si bo ozdravil grižo. »Ne vem, če bom še ozdravel, vsak dan je huje. Pri vratih bolniške sobe sedi neki debel Poljak in zapiše vsakogar, ki gre na stranišče. Če greš na stranišče več kot trikrat na dan, te zvečer vržejo na »Bahnhof«. Prinesel sem mu premoga, na poti na rampo, kjer so ležale velike količine premoga, pa sem si ogledal »Bahnhof«: v neki baraki je bilo človeškega blata do gležnjev, po njem so se plazili okostnjaki. Strahotni prizor je presegel vse meje groze...

Apeli so vedno povzročali strah in trepet. Hudo je bil kaznovan vsakdo, ki ni bil obrit ali čist. Na apelu je komandant taborišča tudi ugotovil, če je kdo pobegnil. Nekega dne se na apelu število prisotnih ni ujemalo s številom vpisanih na blokih. Pričela se je hajka. Ubežnika so kmalu našli; pri odhodu z dela v kamnolom se ni prebudil. Prignali so ga v taborišče, ga na smrt pretepli in ubili.

V taborišču so najbolj mučili Ruse. Če je nemška armada na ruski fronti doživela poraz, so se naši kapoju takoj maščevali nad ruskimi ujetniki. Po več dni so dobivali samo pol obroka hrane, nato pa so jih na smrt izčrpane prignali na zborni mesto in jih vežbali v »štrafeksercicrom«. Od bolečin in od lakote so trumoma padali. Kdor se ni mogel dvigniti, so ga rablji ubili in odvekli v krematorij.

NADALJEVANJE

Četrta kitajska bomba

Natanko dve leti po prvi je 27. oktobra letos v puščavi Takala Mekan eksplodirala četrta kitajska atomska bomba, ki je doma vzbudila veselje, po svetu pa presenečenje, ogorčenje in proteste.

V Pekingu so uspešni jedrski poskus dobesedno razglasili z bobni. Najbolj so se uspeha veselili »kulturni revolucionarji«, za katerimi stojijo najostrejši politiki in najvišji predstavniki vojske z »Maovim naslednikom« in obrambnim ministrom Lin Piaojem na čelu. Voditelji »kulturne revolucije« in njihovi »rdečegardisti« so eksplozijo atomske bombe izkoristili za še hušje nastope in ostre napade na nekatere vodilne funkcionarje. Tako so se v njihovem ognju nenadoma znašli trije pomembni možje: Liao Čeng Ci, Po I Po in Li Hsien Nien. Prvi je predsednik komisije državnega sveta za čezmorske Kitajce in nosilec drugih visokih funkcij. Zlasti se je izkazal zadnja leta, ko je utrjeval za Kitajsko zelo pomembne gospodarske stike z Japonsko in kitajsko emigracijo, obenem pa je bil eden najhujših protirevizionistov in nepopustljivi predstavnik protisovjetske linije. Po je podpredsednik vlade in vodja partijskega komiteja v državni ekonomski komisiji. Obdolžili so ga, da komite vodi buržoazno in revizionistično politiko, da duši kulturno revolucijo itd. Ti očitki so doleteli tudi Niena, podpredsednika vlade in člana politbiroja centralnega komiteja KP Kitajske — ki pa so ga določili za namestnika šefa kitajske delegacije na nedavnem V. kongresu albanske partije dela...

Zakaj so napadi »rdeče garde« tako ostri? V Ljudski republiki Kitajski se namreč vse močneje širi prepričanje, da je odpor proti »kulturni revoluciji« tako močan, da je mogoča rešitev le v kompromisu. In prav to stališče so »kulturni revolucionarji« napadli, češ da je treba opotečajnega se psa pobiti, ne pa mu dovoliti, da bi se postavil na noge. In ravno zato je eksplozija četrte atomske bombe prišla prav voditeljem »kulturne revolucije«, ki zadevajo na odpor.

Politični obzornik

V Združenih državah Amerike so se sicer že sprijaznili s tem, da ima Kitajska atomska bomba, vendar pa so najvišji politiki, med njimi obrambni minister McNamara, še pred letom lni govorili, češ da to ni nič, da bodo Kitajci potrebovali desetletje, preden bodo naredili »resnično« atomsko bombo itd. Zadnja eksplozija pa jih je presenetila, zakaj Kitajci so z raketo izstrelili izstrelilo atomske bombo in zadeli cilj v zraku, nato pa je bomba eksplodirala. S tem so dokazali, da so v dveh letih storili tisto, za kar so v ZDA potrebovali celih deset let. Ameriške napovedi so postale previdejše.

Četrta kitajska atomska bomba je eksplodirala nedolgo po noskovskem sestanku voditeljev socialističnih dežel in neporedno po manilski konferenci sedmerice in sestanku Indire Gandhi, Naserja in Tita v New Delhiju. S tem so Kitajci odločno opozorili nase, saj so omenjeni sestanki zanje le »velike spletke« proti Vietnamu in LR Kitajski. Obenem pa je bomba eksplodirala ravno takrat, ko je v OZN na dnevnem redu sporazum o ustavitvi širjenja jedrskega orožja in ko si ZDA in ZSSR zelo prizadevajo prodreti s tem sporazumom. V Moskvi so celo lejali, da bi bil takšen sporazum mogoč kljub vojni v Vietnamu.

Tako v OZN kot v svetu se boje, da bi kitajska eksplozija ategnila spodbuditi tendence Indije in Japonske po samostojnem atomskem razvoju. Obenem je kitajska bomba okrepila zahteve neatomskih dežel, da mora biti sporazum o ustavitvi širjenja jedrskega orožja trdno jamstvo zoper atomski napad. Kitajska je sicer izjavila, da »nikoli in v nobenih okoliščinah ne bo prva uporabila atomskega orožja«. Sovjetska zveza je razglasila, da sprejema obveznost, po kateri ne bo uporabila jedrskega orožja proti deželam, ki »ne razpolagajo z atomskim orožjem niti ga nimajo na svojem ozemlju«, medtem ko so ZDA sporočile, da so pripravljene »skrbno preučiti« to vprašanje.

Ob zadnji kitajski jedrski eksploziji pa se je spet pokazalo, kako nemišelnost in nevarnost je prepričevanje LR Kitajski, da bi vstopila v OZN. Odlaganje se je že maščevalo. Ni še dolgo, kar bi bilo mogoče, da bi v OZN bili dve Kitajski, nacionalistična in LR Kitajska. Danes to ni več mogoče, ker se ZDA temu upirajo, vendar le zato, da bi še nekaj časa potiskale največjo državo na svetu iz svetovne organizacije. Toda Ljudska republika Kitajska je tako po velikosti, številu prebivalstva in močni vojski — zadnja eksplozija je to krepko dokazala — svetovna veličina, katere prisiljena odsotnost v OZN bolj škoduje svetovni organizaciji kot pa sami Kitajski.

Erhard v resnih škripcih

Mogoče je, da Erhard ni sposoben za vodilnega politika in da je prej dober gospodarstvenik, da je potemtakem lahko zaslovel pod Adenauerjem kot »oče gospodarskega čudeža«. Vendar je verjetneje, da so se časi Adenauerja korenito spremenili, da so postala stališča poglavitnih zahodnonemških zveznikov — ZDA, Velike Britanije in Francije — do Vzhoda prožnejša, medtem ko je Zvezna republika Nemčija sedela na gospodarskih lovorikah, politično pa vztrajala na zastarelih stališčih, ki so jo očvrtnila celo od zahodnih zaveznikov.

Temu temeljnemu problemu je treba dodati strankarske boje za oblast, koalicijske spletke, boj za volivce, naposled pa razne skandale — predvsem v vojski — ki so hudo omajali Erharda na kancelskem položaju, tako da so mu prejšnji teden verjetno že odbile zadnje ure. Sam je sicer zatrdil, da ne namerava kapitulirati in da bo ostal kancler.

Po vseh naštetih težavah je nastopil vrhunec krize v štirih fazah. Najprej so liberalci (FDP) zavrnili Erhardove predloge za zmanjšanje proračuna in menili, da bi bilo treba zmanjšati nekatere postavke, predvsem za vojsko. Potem so odstopili štirje ministri liberalne svobodne stranke (FDP): minister za vsemenska vprašanja podkancler Erich Mende, finančni minister Rolf Dahlgren, minister za razvoj Walter Schell in minister za stanovanjsko gradnjo Ewald Bucher. Tako se je Erhardova vlada čez noč spremenila v manjšinsko. (Erhardova »vsemenska« krščansko-demokratska stranka CDU in Straussova bavarska srščansko-socialna stranka CSU nastopa kot združena krščanska desnica in imata v parlamentu 245 sedežev. Liberalna svobodna stranka FDP, ki je do 27. oktobra sodelovala v vladni koaliciji, ima 49 sedežev, opozicijska socialno-demokratska stranka SDP pa 202 sedeža. Potemtakem se slednji dve stranki lahko upreta kateremkoli predlogu vlade in ga preglasujeta z 251 proti 245 glasovi).

Tretja faza: predlog proračuna (ki so ga medtem znižali na 74 milijard, ostanek štirih milijard pa naj bi dobili z davki na tobak, alkoholne pijače, bencin in drugo potrošnjo — tudi »politično« blago, zakaj na Nizozemskem vlada pade tudi zaradi podražitve masla!) je potem zavrnil Bundesrat (zgornji dom zahodnonemškega parlamenta).

Četrta faza ali »nož v hrbet«: voditelji CDU so se zbrali brez Erharda in sklenili, da ga prisilijo k odstopu...

Zdaj v Zahodni Nemčiji ugibajo, ali bo Erhard padel ali ne, kdo bo njegov naslednik (dolej se je obdržal le zaradi zmede v lastni stranki, ki mu ne more najti naslednika), kakšne koalicije bi se utegnile splesti iz nastalega položaja itd. Mogoče je nekoliko jasnovidejše gledal eden izmed mogočih kandidatov za vodilno mesto Barzel, ki je na nekem zborovanju dejal, da sta Adenauer in Erhard pač dosti storila za zblizanje ZRN z Zahodom, da pa je treba zdaj dati priložnost mlajšim, da pripeljejo do sprave s Poljsko, Češkoslovaško in vsemi drugimi vzhodnoevropskimi deželami.

Predvsem pa je treba temeljito spremeniti zahodnonemško zunanjo politiko, zlasti njena stališča do atomske oborožitve in DR Nemčije.

STANE IVANC

Razmišljanja ob uprizoritvi Hochhuthovega »Namestnika božjega«

Kot prvo premiero sezone 1966-67 je Mestno gledališče ljubljansko 18. oktobra uprizorilo znamenito Hochhuthovo dramo »Namestnik božji«. Režiser Jože Gale, scenograf Sveta Jovanović, kostumografka Nada Souvanova, kompozitor Marjan Vodopivec, PAPEŽA PIJA XII., ki je še konec leta 1943 skupaj z visokimi cerkvenimi dostojanstveniki želel zmagoviti odpor Nemcev na vzhodu in ki je, čeprav samo začasno, pri-

go svetovno vojno, za izhodišče svojih misli in bolečine molk papeža Pija XII. Sam katolik, je obsodil verskega poglavarja, ki bi po njegovem mnenju moral brez pomisleka naja zavzeti Japonsko do grozodejstev ter glasno obsoditi po-nacistov. Toda... Soočil v samem delu skuša »odkriti« vzroke, zakaj se ni za Zide zavzel institucija, ki ji je že eo ipso, zaradi njenih glavnih ideoloških pravil in navodil Kristu-

kriterija, ki lahko oblikuje svet in človeka« (Borut Trekman)

Sprva je avtor prepovedal izvajanje svojega dela v nekaterih vzhodnih deželah. Mi to razumemo kot nekako nezaupnico sedanjosti. Boljazen, da bi bil pošten namen izkoristiti za nepoštena dejanja, politiki v prid, je razumljiva in je ne obojamo. Prišlo je do odkritih besedi in rezultat je tu: danes njegovo delo uprizarjajo na mnogih svetovnih odrih, na vzhodu in zahodu. Ogledalo si ga bo na tisoče ljudi različnih pripadnosti, nazorov in stremeljenj... Nešteti zrn resnice v njem jim ne bo težko poiskati, kot na dani so. Prav v tem in v zakrbljujočem problemu moralnih vrednot človeštva nasploh, ki ga avtor nakazuje in ki prerašča okvir druge svetovne vojne, papeški in cerkveni problem, je neprecenljiva vrednost do »drame stoletja«. »Božjih namestnikov« v talarju, fraku ali uniformi se ne zmanjka! Obsodba cerkvenih in posvetnih instanc, ki se ne zavzemajo odkriti in pogumno za interese poštenja in pravice ter ne obojajo vse gaibne in pokvarjenosti našega stoletja, je torej več kot nujna in aktualna.

Umetnost je umetnost, kadar je poštena, pogumna in brezkompramisna, kadar ve, kaj hoče. Vse preostalo so teksti moči in moralnih kvalitiet »Namestnika božjega«, da bi lahko umetnost odigrala tisto vlogo, za katero je bila postavljena — vlogo moralnega očistevalca njenih podanikov in spoštovalcev. Zato iz vsega srca pozdravljamo uprizoritev Hochhuthove drame na slovenskih tleh, ki je hkrati tudi njena krstna predstava pri nas.

MILENA STRAJNAR

SIMFONIJA O POKOLU V KRAGUJEVCU

Poljski ambasador v Jugoslaviji Aleksandar Malecki je pred dnevi na slovesen način predal predstavnikom mesta Kragujevca partituro simfonične poeme »MISSA ABSTRACTA« glasbenika Zbignjeva Penherskega. Poljski glasbenik je posvetil svoje glasbeno delo spominu na žrtve pokola v Kragujevcu, ko so Nemci ustrelili 7000 prebivalcev Kragujevca, med njimi tudi dijake kragujevskih šol.

»Missa abstracta« je uglasbeno za simfonični orkester, zbor in vokalne soliste na besedilo poeme »Prva ljubezen« pesnika Tadeusa Ruževiča. To poemo so prvič zaigrali 21. oktobra letos v Kragujevcu ob 25-letnici pokola. Premieri bo prisostvoval tudi komponist Penherski.

UMRLA JE REZKA KLOPČIČ

V 71. letu starosti nas je za vedno zapustila tovarišica Rezka Klopčič, doma iz Črnuča pri Ljubljani. Rodila se je v vasi Gmajna pri Črnučah, v revni delavski družini. Oče je umrl, ko ji je bilo 9 let; za Rezko se je pričelo še hušje življenje. Morala je iti delat: najprej kot pestunja, nato v tekstilno tovarno, tovarno prežitih odev, tovarno mila in v pivovarno, vse v Ljubljani. Po okupaciji leta 1941 je le nekaj dni živela v miru, ker je okupator osumil njenega sina, da je komunist. Kmalu po njegovem odhodu v partizane 26. oktobra 1941 je začela delati za OF. V začetku leta 1942 je postala kurirka in tudi prenašala obleke, perilo, sanitetni material, vse za partizane. 5. avgusta 1942 je stopila v partizanske vrste in bila 22. oktobra 1944 sprejeta v KPJ. Po osvoboditvi se je še bolj predano lotila izgradnje porušene domovine in ostala zvesta idealom delavskega razreda vse do zadnjih dni.

Slava njenemu spominu!

Pomemben zgodovinski seminar

Na tridnevnem simpoziju, ki je bil pred nekaj dnevi v Beogradu, je približno 400 najbolj znanih učenjakov-zgodovinarjev iz Jugoslavije, Poljske in Češkoslovaške razpravljalo o vlogi komunističnih partij med drugo svetovno vojno. Glavni smoter tega mednarodnega znanstvenega sestanka, ki so ga organizirali na pobudo Instituta za zgodovino partije v Varšavi, je bil, s pomočjo primerjalnih raziskovanj vse bolj spoznati problematiko, ki se nanaša na politiko, strategijo in taktiko komunističnih partij, v prvi vrsti v tistih deželah, v katerih je razvoj odporiškega gibanja proti fašističnim okupatorjem imel istočasno mnogo skupnih lastnosti, pa tudi specifičnih obeležij.

Remarque: Na zahodu nič novega

Nemškega pisatelja Ericha Maria Remarqueta poznamo kot odličnega pripovednika po številnih romanih, ki jih imamo prevedene tudi v slovenščino. Ta protivoini, protinacistični pisatelj, borec za humanizem, mir in svobodo je danes gotovo eden najbolj branih sodobnih pisateljev. In kmalu potem ko sta v slovenščini izšla njegova znana romana (Trije tovariši, Slavolik zmagaj), smo dobili v slovenščini tri nadaljevalne romane tega pisatelja. Nemško trilogijo, ki opisuje čas vojne in čas neposredno po njej v Nemčiji. Med temi tremi romani pa je po svoji moči in pomenu nedvomno na prvem mestu NA ZAHODU

DU NIČ NOVEGA, roman, ki predstavlja Remarquov literarni prvenec in delo, s katerim je zaslovel in ki je še danes najmočnejši literarni protest proti vojni ter njenim strahotam. Zato je ta tekst tudi znan po vsem svetu, zato je v Nemčiji ob izidu izšel v milijonski nakladi in zato je bilo po njem posnetih več filmov. Čeprav roman slovenski bralec deloma že pozna, je bila njegova knjižna izdaja koristna in potrebna. Založba Obzorja, ki je roman izdala v odličnem prevodu Janka Modra, je gotovo storila slovenskim bralcem hvalevredno uslugo.

Roman je avtobiografski, saj se je pisatelj kot nemški vojak udele-

žil prve svetovne vojne in bil večkrat ranjen. Zato njegova pripoved izvirni kot pristen in močnejši prikaz vojnih doživetij in vojnih strahot, ki jih morajo prestopiti mladi ljudje na fronti. Glavna osebnost romana je mlad študent, ki je iz gimnazijaskih klopi prišel skupaj s svojimi sošolci naravnost na fronto. Od sedmih sošolcev, ki so bili v isti enoti, ni na koncu vojne nihče več živ. Pisatelj pripoveduje o lažnem patriotizmu profesorja, ki je mlade dijake pripravil do tega, da so kot prostovoljci odšli na fronto in mnogi padli še preden bi bili sicer vpoklicani. Pripoveduje o strahotah v prvih bojnih linijah, o napadih s plinom in moriljah, o počasnem desevnem in moralnem hiranju mladičev, ki jih je vojna uničila, pa čeprav so morda užili njenim granatam; o trenutkih bežnih sladkosti za fronto, pa tudi o umiranju po vojaških bolnišnicah, o surovosti vojaških starešin, o maščevanju nad njimi, pa o čudnih občutkih na dopustu itd. Pravzaprav bi to delo težko imenovali roman. Gre pravzaprav za portret dogodkov na fronti in za njo, za prikazovanje notranjih stisk mladih fantov, ki jih je uničila vojna, za obsodbo lažne vojne propagande, obsodbo nasilja vojaškega drila, za obsodbo vojne in vsega zla, ki ga neizogibno prinaša s seboj. Toda ves tekst je napisan z globoko osebno prizadetostjo, resnično stvarno in neposredno, tako da z vso svojo pristno neposrednostjo in obtožbami vojne izredno impresivno deluje na bralca.

Sicer je morda kot pisatelj prvenec ta roman napisan manj spretno, manj bleščeče kot drugi kasnejši Remarquovi romani. Čeprav se že v tem tekstu kažejo kasnejše odlike Remarquovih romanov: izredna znanljivost, plastičnost pripovedi, zlasti pa globoka humana nota in protivojna tendenca. Čeprav je od izdaje romana minilo že toliko let, je Remarquov roman tudi še danes svež in aktualen. Še vedno predstavlja svarilo proti vojni in opozorilo na njene strahote, na uničenje ideale in uničenje generacije. Zato moramo slovensko izdajo romana NA ZAHODU NIČ NOVEGA kot protivoini roman z globoko idejno noto toplo pozdraviti na našem knjižnem trgu.

R.

KAKO JE DELOVALA V ZAPORU naša arestantska pošta »kiblogram«

Že peti mesec po kapitulaciji Jugoslavije so me Italijani aretirali skupaj s petimi tovariši. Namestili so nas v sodniške zapore v Ljubljani, kjer smo se v celici 168 srečali še z nekaterimi znanci, ki so bili že v stari Jugoslaviji preganjani zaradi svoje pripadnosti KP. Postalni smo sotovariši ter se skupaj pripravljali na obrambo pri zaslišanju. Ta so bila na dnevnem redu in vedno se je kdo izmed nas trnil v celico pretepen do nezvesti, vendar z zavestjo, da fašisti niso zvedeli za nadaljnje sodelavce OF.

Ker sem zbolel in prosil zdravnika, da me dodeli v bolnišnico, mi je zdravnik rekel, če bi me poslal v bolnišnico, bi izrazil priliko za pobež, kakor že marsikateri zapornik. Prav tiste dni je pobegnil pok. Mazovec Jože in odšel v partizane. Moja bolezen se je slabšala ter o me prenesli v bolniško sobo 97 in to po nalogu pomožnega nišnega zdravnika prof. dr. Klinca, že predvojnega komuniste. Sedaj je baje v Beogradu. Bil sem najstarejši bolnik v sobi do januarja 1943. Ker so bili v bolniški sobi bolniki, ki so se zadrževali tu že dalj časa, je bila v njej organizirana obveščevalna služba. Ko sem nekoliko okreval, sem bil že vključen v obveščevalno mrežo. Dobil sem nalogo, da se pozanimam za paznike, kdo bi nam od njih lahko pomagal. Bilo je več zanesljivih paznikov pa tudi paznic. Na našem hodniku sta bila nastavljena Alojz Sušnik ter bolničar paznik Alojz Hribar. Paznik Pajenk je prinesel vrstico, papir in lepilni trak. Sušnik pa je odnašal ven. Dobiti je bilo treba le zanesljivega tovariša še v prvem in drugem nadstropju. Tudi tu smo dobili zanesljive pomagače in tako je pričela delovati pošta »kiblogram«. Ker no bili v najvišjem nadstropju, e bila potrebna preko vseh nadstropij veza. Poleg mojega okna e bila bolniška soba 198. Po dogovoru je tovarišica Ana Pavčič ob danem določenem času držala ročaj metle, na katerega sem vrgel pošto v mali vrečki, na vrvi pritrjena se je obesila na ročaj. Preko nje je bila povezava na ženski strani v sobi 205. Tovarišica Sonja je bila tudi v povezavi. Ti »kiblogrami« so potovali zvečer ob določenih uri do I. nadstropja, potem v II. nadstropje, nazadnje, po pre-

nazadnje pa k ženskam. Ako smo dobili kakega nepoklicanega, sem bil večkrat takoj pri vstopu opozorjen. Opozoril me je nadpaznik Maks Gregorc z znakom prst na usta in zdravo. Takoj sem opozoril ostale bolnike, da smo mirovali in tudi politična ura je odpadla. Politično uro je vodil Boris Pelikan, ki je pozneje padel pri Gorici. Za nekaj časa je bilo vse v zastoju. Pošto in nasvete sem prejemal in oddajal na dvorišču, ko smo bili na sprehodu. Svetovali smo vsem, naj zanikajo vse, kar je le mogoče, če pa ne, naj se

zgovarjajo na mrtve, ne na žive. V sobi je bil partizan, ki je simuliral blazneža in v zamreženih postelji skoraj vsako uro podnevi in ponoči klical mamo. Doma je bil z Viča, Zdravil nas je italijanski vojaški zdravnik. Ker sem bil sobni starešina in imel ključ od mrežaste postelje, me je vprašal, kaj je s tem bolnikom. Povedal sem mu, kaj je z njim in prosil, da bi ga po možnosti spravil v bolnišnico. Rekel mi je: »Bomo videli,« ter

spravil na opazovalnico. Po kapitulaciji Italije je šel v partizane — sedaj je upokojen. Za ostala dva ne vem, kje sta, baje sta padla. Vsakokrat, ko je prišel italijanski vojaški zdravnik iz Milana, me je vprašal za novice v sobi. Omenjeni vojaški zdravnik je bil protifašist. Kakor meni je tudi marsikateremu na smrt obsojenemu političnemu jetniku pomagal iz sodniških zaporov. Pomagal je tudi tistim, ki so čakali sodbo. Niso samo oni trpeli, smo tudi mi vsi, ki smo bili v tej sobi. Kadar so začeli ruvati in vpiti bolniki, smo skoraj tudi mi postali blazni.

Sam sem bil obsojen na dve leti zapora in ker sem bil bolan več kot eno leto, sem se dolgo zadrževal v bolniški sobi 197. Spominjam se, da so spomladi 1942 v zapore pripeljali partizana, ki je bil ujet pri napadu na Borovnico. Na sprehodu me je njegov sobni starešina predstavil. Prosil me je, če mi je mogoče javiti mreži OF, kam je skril puško in da je v steklenico vložil denar za svojo četo. Točno je opisal teren in dal skico. Čez 14 dni sem že prejel odgovor, da so vse na opisanem mestu našli v redu. V soboto so pripeljali izdajalca, ki je bil najprej kot partizan v bližini Vrhovne, nato pa je pobegnil, se javil pri župniku ter pri karabinerjih prosil za zaščito. Kmalu smo zvedeli, da imamo opraviti s špijonom. Nekega večera smo nanj vrgli odejo ter ga pretepli. Zdravniku sem povedal, kdo da je zdrav kot riba. Po nalogu zdravnika ga je nadpaznik Gregorc vtaknil v samico in ni imel nobene veze z ostalimi zaporniki. Pisal se je Jenko, doma iz Dravlj.

S »kiblogrami« smo obveščali tovariše in tovarišice, kakšna je situacija na bojiščih v SZ ter pri partizanih in jim dajali nasvete za zagovarjanje pred preiskovalnimi sodniki. Z zunanjjo mrežo OF je bila na ta način vzpostavljena veza ter so bili zaporniki na tekočem, kaj se godi zunaj in koga so aretirali. Te se je skoraj brzojavno obvestilo, kakšen je njihov zagovor. Pa tudi da se jetnikom pomaga do

zmanjšanja kazni, kar se je v mnogih primerih zgodilo; sodišče je izreklo dosmrtno ječo ter se je tako marsikateri rešil smrtno kazni. Med temi je bil Karl Polk, ki mi je bil hvalen, da je prinesel celo glavo domov.

Januarja 1943. leta sem moral oditi zelo bolan v italijanske zapore. Kako je nadalje napredovala pošta, ne vem.

LUDVIK ŠEMROV-IZIDOR

Ob jubileju Zveze slepih

V Centru za rehabilitacijo in varstvo slepih v Škofji Loki so v soboto, 29. oktobra, proslavili dvajseto obletnico obstoja tega zavoda in dvajsetletnico Zveze slepih Slovenije. Na tej resni priložnosti se je zbralo nekaj 130 slepih in gostov. Med njimi so bili predsednica socialno-zdravstvenega zbora skupščine SR Slovenije Ruža Segeč, republikanski sekretar za zdravstvo in socialno varstvo Stane Selih, pomočnik sekretarja Nada Majcen, podpredsednik SZDL Franc Kimovec-Ziga, sekretar stalne konference za rehabilitacijo Franc Božič, častni član Zveze slepih Jugoslavije in Slovenije dr. Anton Kržišnik, predstavnik glavnega odbora RK Ivo Majdič, predstavnik uprave in samoupravnih organov centra in tudi pet oskrbovancev, ki so se naselili v dom že, ko so ga leta 1946 odprli.

Proslava se je začela s slavnostno sejo centra za rehabilitacijo in varstvo slepih. Na tej seji je govoril direktor Andrej Strniša, ki je opisal dvajsetletni razvoj doma, nakar so podelili nagrade tistim slepim delavcem, ki že nad deset let delajo v domu.

V zvezi s proslavo so v centru priredili tudi zanimivo razstavo izdelkov slepih delavcev iz doma, slikovnega gradiva razvoja doma in tudi mnoge pokale, ki so jih v dvajsetih letih prejeli gojenci doma za svoje uspehe v kulturno prosvetni in športni dejavnosti, pa tudi diplome za razne izdelke. Zanimivost te razstave je prav v tem,

Obisk iz Rusije

Te dni se mudi na Primorskem Tonja Gančarova Gadajata — iz Kirovskega v Sovjetski zvezi. Med NOB je bila ves čas med primorskimi partizani, in sicer v Bazoviški brigadi. Po 21 letih je želela spet stisniti roke ljudem na Vipavskem, na Tolminskem in drugod, na katere jo veže toliko spominov tovarštva in vzajemnosti. Rada bi med svojim dopustom v naši deželi obiskala vse, ki so bili z njo dobri v težkih časih našega boja — vse znanke v Krnu, Kobaridu, na Slapu, na Predmeji, v Vitovljah in drugod. Ker ji to ni mogoče, jih iskreno pozdravlja prek teh vrstic.

Tonja, ali »Tončka Ruska«, kot so ji pravili na Primorskem, se je pridružila našim partizanom septembra 1943, potem ko je odšla iz italijanskega taborišča pri Vidmu. Italijani so jo namreč ujeli na ruski fronti in jo poslali v taborišče.

Tako se je tudi tov. Gančarova skupaj s tovariši Dijačkom, Žiljajevim, Vasilijem in drugimi — ramo ob ramo borila z našimi partizani proti skupnemu sovražniku vse do osvoboditve. Sodelovala je tudi v bojih za Trst. M. P.

da niso razstavljeni samo ple-tarski in ščetarski, se pravi tradicionalni izdelki slepih, marveč tudi polizdelki, ki jih slepi oskrbovanci centra izdelujejo za podjetje »Elro« v Škofji Loki, »Iskro« v Kranju in »Gorenje« v Velenju.

Sledila je slavnostna seja republiškega odbora Zveze slepih, ki so se je mimo odbornikov udeležili tudi bivši funkcionarji republiškega odbora in osnovnih organizacij in vsi gostje proslave.

O delu Zveze slepih od 1946 do danes je na tej seji govorila predsednica Mimi Breznik, o razvoju Doma slepih — sedaj centra za rehabilitacijo in varstvo slepih na je govoril prof. Confidenti. Naj navedemo nekaj pomembnih ugotovitev iz govora Mimi Breznikove:

»Po zbrani evidenci in urejeni statistiki, ki jo vodi republiški odbor Zveze slepih, je v Sloveniji 1695 slepih, od tega jih je 1661 včlanjenih v Zvezo slepih.«

»Z velikimi napori in ob pomoči družbenih organov je Zvezi slepih uspelo poklicno usposobiti in zaposliti 334 slepih. Od tega jih dela na raznih delovnih mestih v industriji 89. Na telefonskih hišnih centralah je zaposlenih 148 slepih, v delavnicah centra za rehabilitacijo in varstvo slepih v Škofji Loki je na raznih delovnih mestih 27 slepih, 11 je fiziotera-

pevtov, v prosveti jih je zaposlenih 17, v drugih poklicih pa šestinideset.«

»Republiški odbor Zveze slepih Slovenije ima tudi Braillovo tiskarno, v kateri tiska Braillov časopis »Moj prijatelj«, ki izhaja v 150 izvodih na 100 straneh desetkrat letno. V tej tiskarni tiskajo tudi razne učne knjige in drugo strokovno literaturo za slepe.«

Po končani slavnostni seji je za zaključek Koroški oktet zapel nekaj pesmi. Jubilejni stanek slepih se je nadaljeval v medsebojnih pogovorih in se je spremenil v zelo prijetno in lepo tovariško srečanje. V. M.

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE terital TOVARNE SVILANIT KAMNIK

gledu šele, na žensko stran. Vse je šlo brez vednosti italijanskih straž, ki so bile na hodniku in na dvorišču celo z mitraljezom, uprtim v naša okna. Ko je prišla določena ura, se je eden od tovarišev postavil k vratom, drugi k okencu poleg vrat, ugasnil luč in gledal na dvorišče na stražarja; ko je bil obrnjen stran, sem spustil vrstico s pošto »kiblogram« do I. nadstropja. Po 10 minutah je šla pošta v drugo nadstropje,

ga spravil na opazovalnico v prisilno delavnico. Drugi isto tak kot prvi je bil še hušji — ruval je in trgal ter klical kukavico — doma je bil iz Most. Tudi njemu sem pomagal, da se je znašel v prisilni delavnici. Tretji je bil Leopold Humar, železničar iz Novega mesta. Ta je bil obsojen na smrt z ustrelitvijo, vendar je bil bolj miren kot ostali. Tudi za njega sem rekel, da je neumen in da spada v bolnišnico. Tako sem tudi njega

MIZARSKO
GALANTERIJSKO
PODJETJE

»Bor«
L A S K O

izdeluje:

- vse mizarske izdelke, otroške vozičke, stajice, skiroje, razne ročaje, TV in klubske mize,
- kuhinjske elemente, otroške posteljice, lesno
- galanterijo

Priporočamo najnovejši izdelek: omarico za kopalnice

Pravni nasveti

Z. A. Dovje — V začetku maja 1942 ste se prostovoljno vključili v NOV, in sicer v Dolenjski odred, v katerem ste bili do roške ofenzive. Ofenzivo ste srečno prestali in se z dvema tovarišema umaknili proti Krki, kjer ste se skrivali, ker niste mogli dobiti zveze z nobeno partizansko enoto. Ko se je začela ofenziva proti Suhi krajini, ste bili z dvema tovarišema ujeti. Eden od teh tovarišev je padel, drugi pa po vaši izjavi ne zadošča za dokaz, da ste res bili v NOV. Imate pa tri druge priče, ki bi lahko potrdile vašo udeležbo v osvobodilnem boju, toda na vaši občini izpred teh treh prič ne velja. Ste pa 80-odstotni invalid in ste po ujetju bili v taborišču. Dobo, ki ste jo prebili v taborišču, imate priznane udeležbe v NOV. Zato sprašujete, kako bi dokazali, da ste bili borec NOV, ker je doslej

vse vaše prizadevanje ostalo brezuspešno.

Res je, da obstoji navodilo o kriterijih za natančnejše določanje časa, ki se po določilih zakona o pokojninskem

zavarovanju šteje za pokojnino. V tem navodilu je točno določeno, katera je posebna doba, ki se šteje dvojno in katera posebna doba se šteje enojno. Navodilo pa določa tudi način, kako se dokazuje posebna doba. Borčevska doba in aktivno sodelovanje v narodnoosvobodilnem gibanju se lahko dokazuje z vsemi dokazili, ki so predvidena v zakonu o splošnem upravnem postopku. To pa se opravi predvsem z verodostojnimi listinami o demobilizaciji, potrditvami o demobilizaciji, potrditvami, ki jih izdajajo partijski komiteji in druge organizaci-

je, ki razpolagajo z dokumentacijo, s partijskimi knjižnicami in podobnim. Če ni listin pa se udeležba v NOV in aktivno delovanje lahko dokazuje tudi s pričami. Izjavo o tem smejo dati tisti, ki so v posameznih obdobjih na posameznih področjih vodili narodnoosvobodilno gibanje in

jim je znano, da je določena oseba v določenem času opravljala določeno delo za gibanje. To navodilo torej predvideva tki. kvalificirane priče. V praksi se zahteva, da imajo tudi te osebe priznan naziv borca oziroma dvojno priznane posebno dobo.

Kako je v vašem primeru, ne moremo izreči mnenja. Toda zakaj ne bi bil lahko pričal vaš soborec, ko je drugi padel, ni povsem jasno. Tudi priče, ki jih omenjate, bi lahko pripomogle, če seveda res kaj konkretnega vedo in če so

dovolj verodostojne. Vaš zahtev, da pač treba presojsati komi-pleksno, v sklopu celotnega gradiva. Svetujemo vam, da vložite svojo zahtevo in predložite priče, o katerih menite, da bi vašo udeležbo v NOV lahko potrdile. V postopku na občini bodo te priče morali zaslišati. Če jih

bodo upoštevali in vam udeležbo v NOV priznali pa je seveda druga stvar. Toda zoper negativno odločbo se boste lahko pritožili in v skrajnem primeru sprožili tudi upravni spor prek Vrhovnega sodišča. Vrhovno sodišče pa je pri ocenjevanju dokazov vezano samo na določila zakona o splošnem upravnem postopku, ne pa na navodila, ki so celo starejša. Upoštevalo bo celotno gradivo in odločalo po presoji celotnega gradiva. Seveda pa s tem še ni rečeno, da boste s svojim zahtevkom uspeli.

BORCI, obiskujte predstave kinematografov, ki objavljajo svoj spored v TV 15!

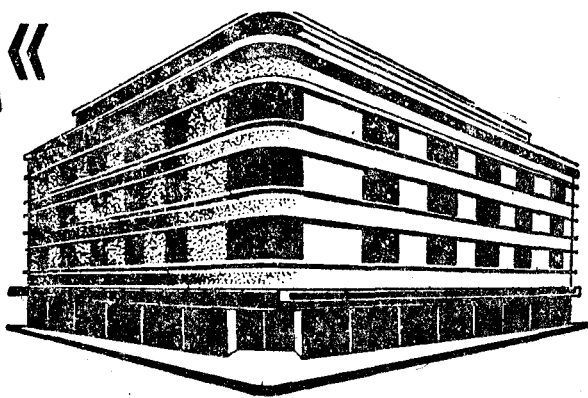
- KINO RADIO JESENICE
8. in 9. 11. 1966 — »V senci Zoroe«, špa.-ital. barv. CS
- KINO ZIROVNICA
9. 11. 1966 — »Sedmorica jezdi v peklu«, amer. barv. CS
12. 11. 1966 — »V senci Zoroe«, špa.-ital. barv. CS
13. 11. 1966 — »Olimpiada v Tokiju«, jap. barv. CS
- KINO DOVJE — MOJSTRANA
10. 11. 1966 — »Sedmorica jezdi v peklu«, amer. barv. CS
12. 11. 1966 — »Olimpiada v Tokiju«, jap. barv. CS
13. 11. 1966 — »V senci Zoroe«, špa.-ital. barv. CS
- KINO KRANJSKA GORA
10. 11. 1966 — »V senci Zoroe«, špa.-ital. barv. CS
11. in 12. 11. 1966 — »Sedmorica jezdi v peklu«, amer. barv. CS
- KINO TRIGLAV, LJUBLJANA
8. 11. 1966 — »Krvnik«, amer.
9. do 11. 11. 1966 — »Samuraj-pirate«, jap. barv. CS
12. do 14. 11. 1966 — »Trije naredniki«, amer. barv. CS
15. do 16. 11. 1966 — »Pet ostrženik«, amer.-ital. vojni
- KINO VEČJE, LJUBLJANA-POLJE
9. do 10. 11. 1966 — »Bitka za Sevastopol«, sovj. vojni
11. do 13. 11. 1966 — »Pesem za karabinko 30-30«, meh. barv. glas.
- KINO ZALOG, P. LJUBLJANA-POLJE
12. in 13. 11. 1966 — »Polet v bodočnost«, amer. barv. fantastični
- KINO ZADOBROVA, P. LJUBLJANA-POLJE
9. 11. 1966 — »Umor v gostišču«, nem. krim.
12. in 13. 11. 1966 — »Kozel v raju«, danski barv. VV
- KINO CENTER, KRANJ
8. 11. 1966 — ob 16, 18 in 20 — »Sanjave zvezde velikega voza« (Sanara), ital. Film je prejel mednarodno nagrado ZLATEGA LEVA kot najboljši film na festivalu v Benetkah leta 1965.
- KINO STORZIC
8. 11. 1966 — ob 16 in 18 — »Bojevniki počitke«, fr. barv. CS
ob 20 — »31 stopinj v senci«, angl.-češki

Ugotavljanje udeležbe v NOV

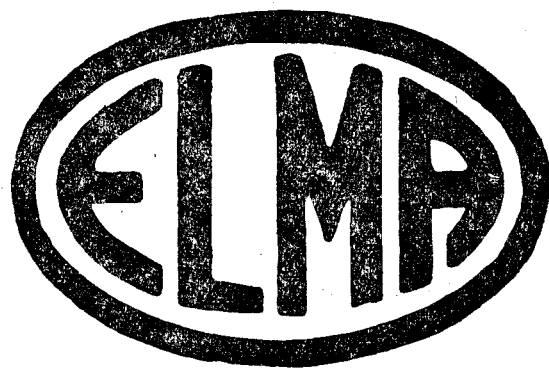
TRGOVSKO PODJETJE NA VELIKO IN MALO

»TKANINA«

— galanterija

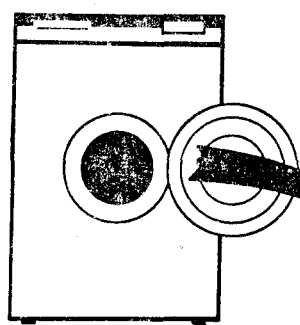
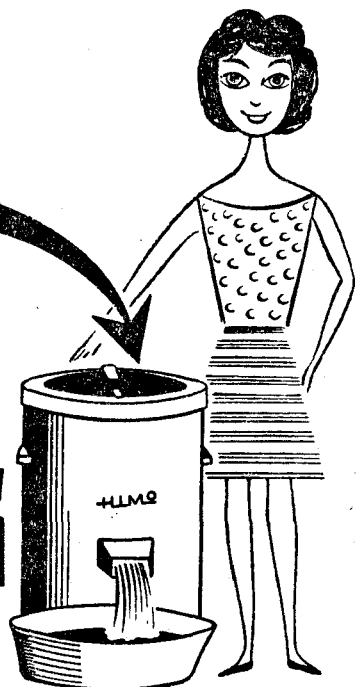

Z VELEBLAGOVNICO

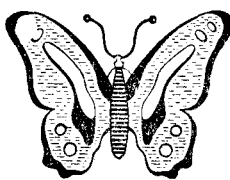
Ljudski magazinTER S SPECIALIZIRANO POSLOVALNICO ZA OPREMO STANOVANJ
CELJE, Stanetova 19VELIKA IZBIRA TEKSTILA IN OSTALEGA TRGOVSKEGA BLAGA
KONKURENČNE CENE, SOLIDNA IN HITRA POSTREŽBATovarna
elektromateriala
Ljubljana-Črnuče

IZDELUJE:

- ves elektroinstalacijski material najsodobnejših oblik
- vodotesni elektroinstalacijski material
- pešeli cevi in pribor
- izolacijski material
- električne likalnice, navadne in z regulacijo
- suhe transformatorje

PRI NAKUPU PAZITE NA ZAŠČITNI ZNAK
KATERI VAM GARANTIRA DOBRO KVALITETOCENTRIFUGA
HLMO

— rešuje problem sušenja perila

OBRATNO PODJETJE
»ENOTNOST«
IZOLA

Obrtno podjetje

»ENOTNOST«
IZOLA

- šivanje po meri
- ženska in otroška konfekcija
- pralnica
- razna manjša popravila vodovodnih instalacij in v gradbeništvu

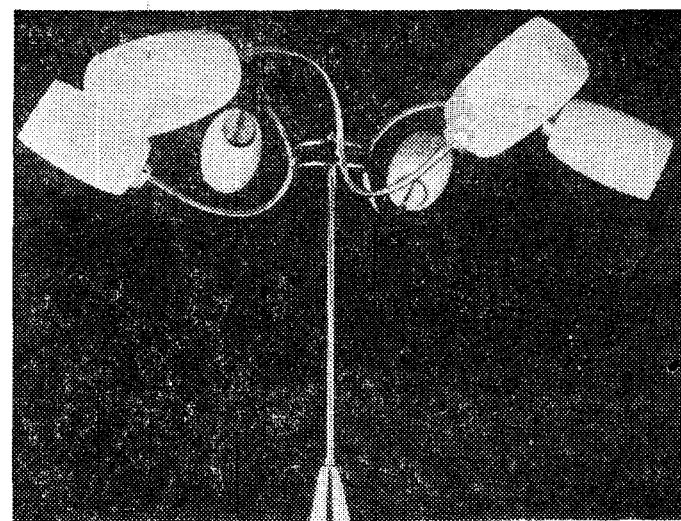
Krajevnim organizacijam ZVVI, ZB, ZROP priporočamo obisk Savinjske doline. Ob tej priliki so vam na razpolago obrati gostinskega podjetja

»PLANINKA«

Ljubno ob Savinji

- gostišče »PLANINKA« Ljubno ob Savinji (restavracija, tujske sobe)
- gostišče »KMET« v Lučah (topla in mrzla jedila)
- gostišče »ROGOVILEC« v Robanovem kotu s tujskimi sobami in serviranjem jedil
- gostišče »ZADRUŽNIK« v Solčavi, kjer lahko prespite — domača kuhinja
- gostišče »RADMIRJE« v Radmirjah, kamor vas vabimo na hrano
- in »VINOTOČ« v Ljubnem ob Savinji.

Cena penziona je 2500 S-din — 2,40 USA dolarja.
Solidna postrežba — lepi izleti — svežina zraka — klimatsko zdravljenje — kopališče ob Savinji.

»EMI«

ELEKTROMONTAŽA IN INSTALACIJE

POLJČANE

- ELEKTROINSTALACIJE
- IZDELAVA KVALITETNIH LESTENCEV

Zahtevajte v trgovinah to odlično kavo. In če vam bo všeč, povejte še drugim.

Porto caffè

Gostinsko podjetje
PIVKA

- vam priporoča svoja gostišča KOLODVORSKO RESTAVRACIJO v Pivki, KAVARNO »KRAS« v Pivki, gostilno »JAVORNIK« v Prestranku

Izvrstne specialitete, pristne pijače, strokovna postrežba!

KOMBINAT

»Mlinotest«

AJDOVŠČINA

proizvaja

raznovidna močna krmila za govedo, perutnino in prašiče preko vaših kmetijskih zadrug in trgovske mreže

Kmetovalci — zahtevajte priznano kvaliteto krmu. Uspeh zagotovljen.

Tekstilna tovarna

Motvoz in platno

IZDELUJE IN PRODAJA SVOJE KAKOVOSTNE PRVOVRSTNE IZDELKE:

KONOPNENE IN POLKONOPNENE TKANINE, IMPREGNIRANO PLATNO ZA AVTOMOBILSKA PREGRINJALA, PLATNO ZA NAHRBTNIKE, SALONSKO JADROVINO IN KANAFAS, TISKANE DEKORATIVNE STANIČNE TKANINE, VSE VRSTE MOTVOZA IN VRVARSKIH IZDELKOV

DOBAVA TAKOJSNJA — CENE SOLIDNE

GROSUPLJE

IZDELKI LASTNE KONFEKCIJE:

NAMIZNI PRTI, NAMIZNE GARNITURE, BRISAČE IN KUHINJSKE KRPE, VSE JE IZDELANO IZ PRVOVRSTNEGA POLKONOPLJENEGA PLATNA V RAZNIH BARVAH

S SREČANJA ŠPANSKIH BORCEV V ZAGREBU

Ko sem tistega meglenega nedeljskega dopoldne -- 30. X. t. l. gledal v veži doma JLA v Zagrebu gruče osivelih mož z razoranimi obrazi, sem se spomnil časov pred tridesetimi leti. Komaj deset let mi je bilo takrat; spominjam se, kako smo brali časopisna poročila s španskih bojišč in se navduševali eni za republikance, drugi za upornike. Malo smo kot otroci takrat vedeli, kaj je prav in kaj ni, večina še ni slišala besede »komunizem« ali pa jo je brala v klerikalnem »Slovencu«, natisnjeno s strupom v tiskarskem črnilu. Toda že takrat smo se otroci ločili. Tisti, ki smo bili zavoljo vpliva sorodnikov in znancev za republikance, smo se čez nekaj

let srečali že kot partizani. Za one druge pa smo zvedeli, da so večidel na nasprotni strani...

Ta vrstice sem zapisal kot uvod zato, da bi povedal, kakšen pomen je imela španska državljanska vojna na snovanje zavesti pri nas, takrat še

ci, smo govorili o Španiji in o njenih ljudeh, ki so takrat trpeli pod fašističnim jarmom. Zdaj pa gledam te ljudi zraven sebe, lahko govorim z njimi, poslušam njihovo pripoved...

V veži je razstava fotografij iz španske državljanske voj-

Dvom o pravilnosti napisov mi vzbudi tudi tole ime: Arnich Tomas, Espagnol. Arnich je naš Arnich in Tomas je Tomaž. Pogledam povojni seznam španskih borcev, Arnicha ni notri. Najbrž je dobro obvladal špansko, tako da so ga imeli za Španca, morda je zaradi čustva solidarnosti kdaj izjavil, da je Španec. Njegovo ime so zapisali po španskem pravopisu. Morda se bo med bralci našega lista pojavil kdo, ki bo sporočil kaj več o tem človeku, po vsem videzu enemu izmed prvih naših ljudi, ki so prihili v Španijo pomagat ljudstvu v boju proti reakciji...

Srečanje se je delilo na slavnostni del dopoldne in na delovnega popoldne. Med osi-

narodnih brigad pogovarjali v glavnem o dveh vprašanjih: o zbiranju zgodovinskega gradiva za temeljito obdelavo gibanja naših ljudi za pomoč Španiji. Resno so se tovariši lotili dela in dosegli že lepe uspehe. O tem smo tudi že pisali, zato ne bomo ponavljali podatkov.

Drugo vprašanje pa je vredno, da se ob njem zamislimo. Medtem ko imajo nekateri po več sto tisoč starih dinarjev dohodkov, velike pokojnine in kar lepo imetje, je med 30% španskimi borci, kolikor jih je še živih, kar 33 takih, ki imajo na mesec manj kot 50.000 dinarjev prejemkov.

Več govornikov je govorilo o tem, navajali so tudi konkretne podatke in imena. Ta-

Nekoč Španija...

otročih. S kakšnim občudovanjem smo brali o prostovoljcih, naših rojakih, ki so našli pot v sončno deželo onkraj Pirenejev. Se pri partizanih ko smo se srečavali že sami izkušeni, stari vojaki in bor-

ne. Večino jih je posnel z zelo slabim aparatom tovariš Vlado Begović. Toda kljub temu so slike zelo dobre, veliko boljše, kot jih marsikdaj zdaj delamo z zelo dobrimi aparati. Dolga bi bila pripoved o tem, kako čudno pot so napravili negativni teh slik, preden so iz Španije prek Moskve prišli pred kratkim v Jugoslavijo. Nad 3000 jih je in pomenijo pravo dragocenost.

Ko pazljivo pregledujem fotografije, se mi oko ustavi na dveh. Pokopališki zid kdove katerega španskega vojskega pokopališča, pred njim pa grobovi padlih borcev s ploščami. Slika je tako jasna, da lahko berem celo napise na ploščah. Vsi so padli 30. novembra 1936 in po tem bi sodil, da se je to zgodilo pri obrambi Madrida in da je tisto pokopališče nekje v španski prestolnici...

Pozornost mi vzbudi napis na neki plošči, kjer piše, da je tu pokopan Nemec Luis Responsable. Ime zveni francosko. Očitno napaka, toda miriči nimajo več narodnosti... Za španskega grobarja so bili tuji uganke. Govorili so v različnih jezikih in kako naj preprosto človek ugaane, katere narodnosti je bil mirič, dokler je živel? Pozanimam se in izvem, da je bil »responsable« naziv za nekakega voditelja, podobno kot bi pri nas lahko rekli nekemu »odgovorni«. Kdove katere narodnosti je bil mrtvi bорец? Najbrž ni imel pri sebi nobenih dokumentov in zapisali so kar funkcijo namesto priimka.

...sedaj Vietnam

desetin mladincev. Povprašal sem enega izmed njih, zakaj je prišel. Odgovoril mi je, da ga zelo zanima Španija in njena osvobodilna vojna. Se zdaj, po tridesetih letih, ko imamo na drugem koncu sveta deželo s podobno usodo -- Vietnam. Tudi Vietnam postaja vedno bolj svet človeštva tako, kot je bila nekoč Španija.

Na srečanju je nastopalo več govornikov Jugoslovancev. Prišlo je deset delegacij iz tujih držav. Niti enega govora ni bilo, v katerem se ne bi spominjali Vietnama. V različnih jezikih je razumljivo to ime, pomeni pa eno: hudo obsodbo nasilja nad enim izmed narodov, ki hoče samo pravico do razpolaganja s svojim življenjem. Nobenega opravičila ne more biti za teptanje te osnovne človeške pravice. Tu je vmešavanje je nevarnost za svetovni mir. Ko so fašisti ob pomoči Hitlerja in Musolinija zmagali v Španiji, jim je zrasel greben in ni trajalo dolgo, pa se je začela svetovna vojna...

Med delovnim redom srečanja so se prežvečali borci med-

ko npr. živi v okolici Reke španski borec, star in bolehen, ki ima ženo in dva otroka v šoli, slabo stanovanje, pokojnine pa 41.000 S-dinarjev!

V Sloveniji so to vprašanje razmeroma zadovoljivo uredili s priznavalnimi, toda kljub temu še ni vse narejeno, kar bi bilo potrebno in kar bi ti ljudje, pionirji naše revolucije, zaslužili. Posebno še, ker njihovo število na žalost ni več veliko.

Slišal sem, da jih je nekaj, ki so šli v Španijo kot nekvalificirani delavci. Najmanj, kar so ti ljudje lahko pričakovali, je bila dolgotrajna vojna v tujini, potem pa spet taka vojna v domači deželi. Po dveh ali treh letih bojevanja so se znašli v francoskih taboriščih. Sledila je II. svetovna vojna. Niso bili vsi tako srečni, da bi se lahko vrnili v domovino. Mnogi so okusili nacistična taborišča, drugi so se raztepli po vsem svetu v iskanju zaslужke in mirnega kotička, kjer jih ne bi preganjali. Takratna kraljevska Jugoslavija jih je imela za hudodelce. Saj so nazadnje ostali v taboriščih samo Nemci, Italijani in Jugoslovani, vse druge države so svojim ljudem dovolile vrnitev...

In se je nekdanji španski borec znašel nekje v Ameriki ali se dije, bolan, preganjan tudi tam, star, da ga niso zavrnili marali sprejeti v svojo vojsko (ali pa je bil tudi politično sumljiv in nezaželen). Po vojni se je vrnil, nekdo prej, drugi kasneje. Oženil se je v zrelih letih. Za šolanje je bilo prepozno, s seboj ni prinesel nobenih papirjev o delovni dobi (ali pa naša država nima s tisto, kjer je delal, pogodbe o socialnem zavarovanju). Upokojili so ga, ker je bil nesposoben za delo, ima še majhne otroke. Seveda ima majhno pokojnino... Ali se mu ne zdi, da mu je domovina mačeha?

Mile Pavlin

Bivši prostovoljci v španski republikanski vojski, zbrani na zborovanju v Zagrebu

SOŠOLCI

Toda zate bi šel tudi v Ljubljano in tvegal. Glej, komisar bataljona si in lahko podpisješ dovolilnico. Meni boš vendar zapal, da ne bom nikomur povedal, kje si in kaj delaš. Pomisli na mater, kako je v skrbi zate in za sestro. Posebno, če nima od tebe nobene vesti že leto, dve ali tri, kot poje narodna pesem! Zdaj, ko se vama lahko vsak trenutek kaj zgodi...

Dovolilnico? Za hip je pomislil, da morda to ne bi bilo nič drugega in zlega. Kaplan bi smuknil v Kočevje ali Ribnico, od am bi se odpeljal s kolono v Ljubljano, obiskal njegovo mater, saj je dobro vedel, kje stanuje, in se čez nekaj dni, morda čez teden vrnil. Končno, kaj pa ji morejo, zanj tudi že vsi vedo, kje je. Ali ni že večkrat o njem pisalo v »Slovencu« in »Slovenskem domu«, kakšen krvoločni komunist in rdeči komisar da je? Že je skoraj rekel »podpisal bom«, pa se je ugriznil v jezik. Pomislil je, kako nerodno bi bilo, če bi kaplana kje ustavila kakšna patrulja. Pokazal bi ji dovolilnico z njegovim podpisom. Najbrž bi začeli sumiti, da je ponarejena, in bi ga priprili. Potem i spraševali, če je res on podpisal in mu očitali, da je to naredil zaradi tistega vina, jaje, mesa in kruha, pa še morda zaradi nekaj prijateljstva. Lahko terenci tudi kaj vedo o njem, kar n. Savo ne ve. Lahko bi ustrelili velikega kozla, če bi mu stregli. Zato je rekel:

»Sliši, dragi moj sošolec, tisti časi, ko smo bili bataljonski komisarji mali bogovi in popolni gospodarji med posameznimi območji, so minili. Že dve leti je tega. Zdaj smem podpisati dovolilnico samo vojaškim osebam in še to samo tistim, ki jim povelpujem. Za to so pristojni terenci. Nje prosim, jaz te bom že priporočil. Lahko se sklicuješ name, da te poznam. Ne vem tudi, ali te tukajšnji terenci lahko pustijo ali ne. Sam dobro veš, kako je vaš poklic zaradi dela vaših stanovskih kolegov pri nas zapisan. Zdi se mi, da take prošnje rešujejo nekje zgoraj in da je treba nekaj časa počakati.

Če ti podpišem jaz, bi zaradi vsega tega oba imela nevšečnosti...

»Kakor veš,« je kislno odgovoril kaplan. Še nekaj dni je bil bataljon v vasi. Odnosi med Savom in kaplanom so se po razgovoru okoli dovolilnice za potovanje v Ljubljano vidno ohladili. Komaj da sta se pozdravila in kdaj pa kdaj spregovorila nekaj besed. Potem je dobil bataljon povelje za odhod. Odsli naj bi zvečer.

Savo se je prišel posloviti od kaplana. Našel ga je zatopljenega v branje. Z njim je bil medeno prijazen, stekel je v klet in mu prinesel zelenko žganja, pa še pol hleba mu je kar vsuil. Pa naj bo, je mislil Savo, bom vsaj lahko fantom razdelil, ko bodo lačni.

Podala sta si roke in se razšla, kot da sta še vedno sošolca. kot ne bi nosila vsak svoje uniforme in kot ne bi bila pripadnika tako različnih življenjskih in svetovnih nazorov.

»Če bom kdaj imel priložnost, bom pa le sporočil materi, da sem te videl in da si živ in zdrav. Pa še kaj se oglasi, če te pot zanese mimo,« je dejal kaplan, ko je bil Savo že pri vratih.

Na vaški ulici je bil zbran že ves bataljon, dežurni so klicali straže in zasede. Ob prvem mraku se je bataljon spustil po poti v dolino. Spremljale so ga otroške oči iz zaprtih oken in iz njih je dihala veselje. Češ, pa le greste, odkrivali smo se vas, pojdite k vragu...

DRUGO POGLAVJE

Nekje daleč proti Ljubljani se je pripravljalo k nevihti. Povsod drugje je sijalo sonce, le včasih je priplul po nebu samotni oblak in ga za hipec zakril. Bilo je soparno, cesta pod Savovimi skornji pa se je prašila.

Sel je in pogosto počival. Zadnje tri mesece je bil preležal v eni izmed roških bolnišnic in se odvadil hoditi. Prvega maja mu je pri Žužemberku kroglja prebila nogo.

Vrag si ga vedi, kam me bodo dali, je premišljal po poti. Za operativno enoto takole šepast najbrž ne bom dober. Najbrž v kakšen štabni odsek na korpusu ali v eni izmed obeh divizij. Tam bom lepo dočakal konec vojne, drugi se bodo bojevali in dobivali čine. Pridemo v Ljubljano, vsi bodo junaki, jaz bom pa poveleval kaki muli, ki bo na hrbtišču vlačila zaboj papirjev.

Tako je prišel na Dvor. Ustavila ga je straža v bunkerju Savo se je začudil: partizan v bunkerju. No, daleč smo že prišli, je pomislil. Pregledali so mu papirje, nato je vprašal po štabu. Stražar mu je pokazal vedno hišo sredi vasi.

Sprejel ga je komisar sam. Že zdavnaj sta se poznala, še iz Ljubljane, potem sta bila skupaj v brigadi. Korpusni komisar je dolgo obračal njegovo odpustnico v rokah in premišljeval, nazadnje pa rekel:

»Zadnje čase nas sakramensko pestijo. Ni dneva, da nas ne bi kje napadli. Domobranci... Vseposvoda najdejo vrzel med našimi enotami, se priplazijo, pobijajo in izginijo. Zato, ker imajo dobro obveščevalno službo. Sam veš, da v teh krajih njihovih pristašev kar mrgoli. Zadnje čase smo zvedeli, da imajo več skrivnih radijskih oddajnikov. Nekaj smo jih že odkrili...

Zato moramo okrepiti našo obveščevalno službo. Če se strinjáš, te razporedimo v obveščevalni center pri našem štabu. Za pomočnika načelnika. Ni v navadi, da bi postavljali na odgovorna mesta ljudi, ki se še niso imeli priložnosti izkazati pri delu. Toda glede tebe bomo naredili izjemo. Saj si star partizan, bil si bataljonski komisar, študent si, povrh pa, če se ne motim, si mi nekoč pripovedoval, kako si delal v Ljubljani pri varnostno-obveščevalni službi.

Zaenkrat boš tukaj pri nas, dokler se še malo ne pozdraviš, potem pa, če se izkažeš, te bomo poslali v kako divizijo za načelnika. Sprejmeš?»

(NADALJEVANJE)

Zapiski iz Vintarjevške doline

Vintarjevška dolina je v litjski okolici in je potisnjena pod hribe, ki meje Zasavje od Dolenjskega. Med drugo svetovno vojno je v tamkajšnji bližini potekala meja med Hitlerjem in Mussolinijem. Meja je bila dobro zastražena z nemškimi vojniki. Njim so bili v pomoč posebno izveščevalni psi, ki so lovili ljudi, ki so le-ti prestopali mejo. Ob vsej meji so bile postavljene visoke žične pregrade. Pod njimi so bile položene mine, da te je vrglo v zrak in razmesarilo, če si po nerodnosti stopil na skrito mino.

Kljub vsem oviram, švabskim stražnikom, policijskim psom in neštetim drugim težavam se mladi fantje -- partizanski kurirji niso ustrašili ovir in nevarnosti. Spretno, zvesto, predano so opravljali svoje posle in prenašali zaupno pošto glavnega štaba iz Bele krajine v poveljstvo IV. operativne cone na Stajersko. Tiste čase, v letu 1944, je bil sedež stajerske partizanske komande v Gornjem gradu.

Dolga veriga relejnih postaj je opravljala zvezo iz Bele krajine do Gornjega grada. Kurirji, ki so opravljali posel na tej važni prenosni poštni zvezi, so

bili samo eden izmed členov. Samo drobec v veliki gmoti ljudi, ki se je borila za osvoboditev in proti fašizmu.

Vintarjevška dolina je bila pred II. svetovno vojno tiha, samotna, odročna. Taka je tudi danes, ko so borci odložili svoje puške v muzeje in pristopili k obnovi domovine.

V času osvobodilne vojne pa je bila vasica Vintarjevec važna postojanka in v njej je opravljalo svoje kurirske posle kakih deset mladih, borbenih in podjetnih ljudi.

Kdor bi rad zvedel o Vintarjevcu med vojno in nekdanjih kurirjih kaj več, ta se naj poda v Vintarjevec. Ne bo mu žal poti, spoznal bo zanimivo pokrajino in prijazne ljudi iz Vintarjevške doline. Vsak starejši domačin hrani mnogo spominov iz tistih časov.

Današnji mladi rod pa rad prislubne pripovedovanjem iz hudihi vojnih dni.

Iz Litije je do Vintarjevca 8 km. Dve uri hoda! Domala ves čas po ravnini. Pot se le malce dviga. Od litijske železniške postaje kreneš preko mostu čez Savo in se povzpneš na Dobrovo, ki loči Litijo od Šmartna.

Šmartno je večji kraj v Zasavju. Po osvoboditvi se je ta zasavska vas močno razgibala. Pred vojno je delala v Šmartnem tovarna usnja in v njej kakih 25 usnarjev. Danes je tu poleg usnjarne še krznarski obrat in krznena konfekcija, vseh zaposlenih pa je v tovarni nad 500. Razen usnjarne je v vasi še lesna industrija, v bližini pa večje kmetijsko posestvo.

Spotoma srečamo skupino šolarjev, doma so iz Črnega potoka, Riharjevca, Vintarjevca in drugih vasic okrog Šmartnega. Pred vojno so imeli v Šmartnem slabo šolsko poslopje. Še po vojni so imeli pouk kar v več stavbah. Ko jim je potres pred nekaj leti razmaja staro šolsko poslopje, so šele dobili novo, krasno šolsko stavbo. Zdaj je v ponos vsemu okolišju. Šmarska osemletka nosi ime po komandantu Stanetu Rozmanu. V Šmartnem so letos dogradili tudi posebno stavbo za učiteljsvo. Ta njihov blok je med najlepšimi učiteljskimi domovi v vsem Zasavju. Šmarsko osemletko obiskujejo šolarji iz trideset vasi, poučuje jih 19 učnih moči v 17 oddelkih. Gotovo je, da bo izšolana mladina storila še

Država mesečnikov. »Salazar je v 35 letih svoje vlade narkotiziral Portugalsko ter je vsakega njenega državljana spremenil v mesečnika,« je rečeno v odprtem pismu 45 pomenbnih nasprotnikov Salazarjeve diktature. To pismo so izročili Salazarju. Zadevno skupino 45 opozicionalcev vodi bivši portugalski minister Francisco Cunha Leal.

Molimo za funt! V neki angleški župniji molijo za rešitev funt šterlinga. Župnik je to molitev takole utemeljil: »Med vojno smo molili za rešitev dežele. Ne vem, zakaj ne bi molili zdaj, ko je dežela v težki finančni krizi...« Naši predniki so bili pametnejši, rekli so: »Pomagaj si sam in bog ti bo pomagal!«

Kaj je statistika? Britanski publicist Wernon je, ko je analiziral poročila nekakega velikega finančnega podjetja, dejal: »Ko lažemo v uradni obliki, tedaj pravimo tej laži: statistika.«

Dolžnost dobrega učitelja: Znanstveni ameriški članek W. Lippman je rekel, ko je nedavno govoril o politiki ZDA v Evropi: »Če menijo ZDA, da je njihova zgodovinska dolžnost poučevati Evropo, morajo poskrbeti, da se najprej same dobro podkujejo z znanjem iz evropske zgodovine.«

Nevarna navada. Zahodnonemški komik Georg Tomala je rekel: »Kdor dolgo vztrajno zapira eno oko, se izpostavlja nevarnosti, da se mu bosta kmaju zapri obe očesi.«

Poslednje Intervencionistične vojaške enote ZDA so zapustile Dominikansko republiko 21. septembra t. l. in sicer po 17 mesecih intervencije v meščanski vojni. Ameriški vojniki, ki so bili vkorakali v Dominikano z velikanskim hrupom, so zapuščali Santo Domingo tiho, neopazno... Nihče jih ni pozdravljal, ob slovesu ni bilo nobenega zastopnika vlade ali armade. In vendar jih niso popolnoma pozabili! Parlament je namreč sprejel resolucijo, s katero je razglasil dan odhoda poslednjega nepovabljenega yankeca za dominikanski -- nacionalni praznik!

Hrbtišče Sukarnovega portreta. Glasilo indonezijskih študentov »Kamik zahteva, naj se s postnih znamk odstrani slika indonezijskega predsednika Sukarna in utemeljuje to zahtevo takole: »Neprijetno je, da mora človek, kadar koli želi odposlati pismo, polizati hrbtišče portreta predsednika Sukarna.«

• Vredno branja! Mičuna Bojovica iz Donje Trepče poznajo malone vsi ljudje v mrčajevaski občini in mnogi v Čačku in njegovi okolici. Saj je bil dolga leta požrtvovalen družbeno-politični delavec. Bil je prvi predsednik NOO v Donji Trepči, po osvoboditvi sodnik okrajnega sodišča v Čačku, blagajnik okrajnega odbora Narodne fronte, podpredsednik okrajne zveze poljedelskih zadrug in upravnik poljedelske zadruge v svoji vasi (ustanovljene 1947), delal je v komisiji za podeželje pri ob-

Zanimivo

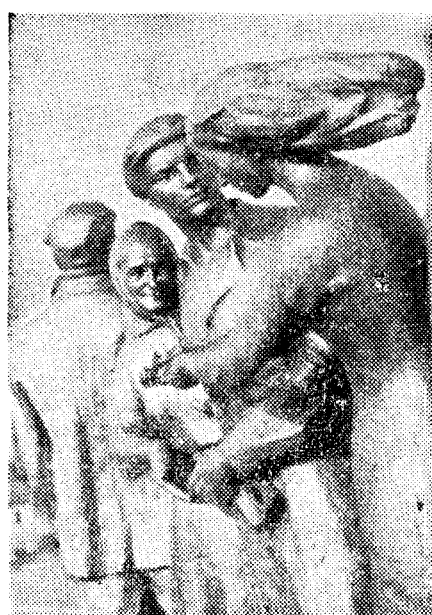
lastnem komiteju KPJ v Titovem Užicu, pozneje se je vrnil v Donjo Trepčo za upravnika poljedelske zadruge. Kjer koli so ga potrebovali, se je uveljavil, povsod je zgrabil za delo z obema rokama. Prizadeval si je, da bi šolali kadre za zadruge: agronome, ekonome, pravnike. Ko so prišli diplomirani agronomi in pravniki v zadruge, ki so jih šolale, se je zavedel, da bodo dobro opravljali delo in da se lahko vrne domov. »Mičunu bomo dali pokojnino, ker je doslej vestno izpolnjeval vse naloge...« so dejali v občinski skupščini. »Čemu mi bo pokojnina, saj imam svojo hišo in štiri hektare zemlje...« je protestiral Mičun. »Boljše je, da skupnost pomaga tistim, ki nimajo ne zemlje ne česa drugega!« Takšen je Mičun Bojović, oče petih otrok. Človek, ki se je po toliko letih prizadevanja dela za skupnost vrnil domov in se lotil poljedelstva! Bržkone edinstveni

Znanje in spomin • Znanje in spomin • Znanje in spomin

V okviru proslave 25-letnice kragujevske tragedije je bila prvič izvedena kompozicija, kantata za zbor in orkester »Misse abstracte« mladega poljskega komponista (na sliki). Po izvedbi kantate v Kragujevcu je mladi Poljak povedal: »Ponosen sem, ker sem imel možnost uglasbiti žalostno uničenje nekega mesta, še posebno zato, ker imajo jugoslovanski in poljski narodi podobno zgodovino.«

Na nedavni zvezni konferenci Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije so za novega generalnega sekretarja konference izvolili sedanjega podpredsednika izvršnega sveta Slovenije. Koga? — Novi generalni sekretar zvezne konference SZDL Jugoslavije se je v SKOJ vključil leta 1941. Poleg družbeno-političnega dela se je po vojni uvrstil med najvidnejše slovenske pisatelje.

Spomenik, čigar detalj prikazuje fotografija, so odkrili 22. julija 1955. Dviga se nad grobnico, kjer počivajo žrtve najstrašnejših zločinov v NOB. K odkritju spomenika je prišlo ogromno ljudi; prišli so tudi svoji padlih borci četrtga bataljona Cankarjeve brigade. Naključje je hotelo, da počivajo borci tega bataljona v isti grobnici kot žrtve, katerim je spomenik posvečen. — Kje leži spomenik?

Mladinski pisatelj (na sliki) je 3. novembra praznoval svojo osemdeseto rojstnino. Kdo? — Ta plodni književnik in ljubljene vseh otrok se je rodil v Baški na otoku Krku. Za mladino je začel pisati leta 1912. V Slovenskem Primorju, kjer je preživel mladost, je bil eden izmed pobudnikov naprednega učiteljskega gibanja. Po osvoboditvi je bil prvi urednik novega »Cicibana«.

Članom Zveze združenj borcev NOV Slovenije — naročnikom TV 15

Pred nami je 29. november — praznik republike, dan rojstva nove Jugoslavije.

Vi, ki ste sodelovali v tem velikem boju, se borili v partizanskih vrstah, trpeli v ječah, po zaporih, taboriščih in delovali v ilegali — ste obenem tkali nit medsebojnega tovarštva.

Da bi obnovljali vezi tovarštva, sta uredništvo in uprava TV 15 pred nedavnim sklenila odpreti rubriko »Tovariši — tovariši«. S tem smo želeli omogočiti članom-borcem našega časnika pošiljati pismene pozdrave svojim vojnim tovarišim in iskati njih naslove. Priobčevali bomo tudi čestitke posameznikov ob pomembnih letnicah in državnih praznikih.

Besedila čestitk naj ne bodo daljša od 10 vrstic v eni časopisni koloni.

Cena čestitke ali poizvedbe je 5 novih dinarjev; če pa je besedila več kot 10 vrstic, pa 10 novih dinarjev. Besedila čestitk nam pošiljajte najmanj teden dni pred zaželeno objavo.

Naročniki in bralec lista! Poslužite se te rubrike. Spomnite se v dneh praznovanja dneva republike na vse tiste, s katerimi ste delili trpljenje in premagovali nadčloveške napore. Z veseljem bomo objavili vse, kar nam boste poslali.

Uredništvo in uprava

LETOS SO PRED DNEVOM MRTVIH TUDI NJIM V SPOMIN ZAGORELE LUČKE

Komisija za bivše politične zapornike, internirance in deportirance pri Zvezi združenj borcev NOV Slovenije je skupno s turistično avtobusnim podjetjem »Kompas« iz Ljubljane organizirala obisk nekdanjega taborišča Renicci, kjer je od oktobra 1942 do septembra 1943 zmrzovalo in stradalo okrog 4000 Jugoslovancev.

V zimi 1942/43 je tam umrlo 114 internirancev. Od teh je 66 pokopanih na majhnem s kamnom ograjenem pokopališču v Mecianu, kjer so jim na gomilah postavljene leseni križi z njihovimi imeni; 48 tovarišev pa je pokopanih na mestnem pokopališču v Anghiarju. Tudi na tem pokopališču so našim umrlim tovarišem odmerili kotiček, kjer so na gomilah postavljeni leseni križi z napisi.

Zveza združenj borcev NOV

Slovenije je že večkrat organizirala obisk tega taborišča in grobov umrlih tovarišev, letos pa je bil ta obisk namenoma pripravljen pred dnevom mrtvih, da bi ob tem spominskem dnevu tudi njim prižgali lučke in položili cvetje.

Tako je dne 29. oktobra 1966 odpotovala iz Ljubljane s Kompassovim avtobusom skupina 25 ljudi, med njimi največ nekdanjih internirancev in svojcev tam umrlih tovarišev.

V nedeljo, 30. oktobra, so najprej obiskali prostor, kjer je bilo nekoč taborišče, zob časa pa je že skoraj zabrisal sledove taborišča. Tovariši Josip Kregar je navzočim pripovedoval, kako je preživel dneve v taborišču, tovariši Heri od Kompassa pa ga je še dopolnil s podatki o zgodovini tega taborišča.

Po ogledu taborišča so obiskali pokopališče Meciano, kjer so na grobove svojih dragih položili cvetje in prižgali lučke ter v imenu Zveze združenj borcev NOV Slovenije položili lep lovorjev venec.

Nato so odšli na pokopališče Anghiar, kjer so prav tako počastili spomin na mrtve tovariše, prižgali svečke ter položili cvetje in venec Zveze združenj borcev NOV Slovenije.

Udeleženci obiska so bili veseli, da so se ob dnevu mrtvih lahko poklonili spomenu svojih najdražjih pokojnikov, zato so izrazili željo, da bi tudi v prihodnjih letih organizirali obiske v tem letnem času.

Hkrati pa apelirajo na vse pristojne fore, da bi čimprej postavili spomenike padlim in umrlim jugoslovanskim borcem v Italiji.

L. B.

»TV 15« izhaja vsak teden — izdaja ga Predsedstvo Zveze združenj borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana, Beethovnova 10 — Tisk in klesanje CJP Ljudska pravica, Ljubljana, Kopitarjeva 2 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1500 dinarjev odzračno 15 novih dinarjev — Posamezna številka stane 40 din oz. 40 N. par — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, prtlj., p. predal 598-XI, ali na tekočni račun pri Narodni banki 501-4-25 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo.

Odgovori na »Znanje in spomin«:

1. Zgibnjev Penhski
2. Beno Zupančič
3. Na Sv. Urhu
4. Josip Ribičič

primer v naši lepi domovini, v kateri živi mnogo mnogo takih, ki so si na nepošten način pridobili leta za pokojnino!

• Zabljak, ki stoji na pobočju Durmitora, ima nadmorsko višino 1450 m, ter je najvišje mestno taseleje v Jugoslaviji.

• Stoletnica Tereza Zemljč iz Vučkovice pri Vidmu v Slovenskih gorah ima 27 vnukov, 48 pravnukov in 5 prapravnukov. Njena najstarejša hči ima 73, najstarejši sin pa 75 let.

• 1965. leta so na vsem svetu registrirali 50.537 primerov obolenj za črnimi kozami, približno toliko kakor leta 1964.

• »ZSSR ima največje podmorsko ladje na svetu«, trdijo ameriški in sploh zahodni vojaški izvedenci. Podmorsko ladjeve ZSSR je dvakrat močnejše — zadržuje na Zahodu — ko celotno podmorsko ladjeve vseh članic Atlantske zveze. Razmerje je 410:250 v korist ZSSR. Poudariti je treba, da ima večina sovjetskih podmornic velik (oceanisti) akcijski radius. Po neki izjavi ministra za mornarico v ZDA — in tudi po centih v londonskem inštitutu za strateške študije — ima ZSSR kar tristo takih podmornic. Poudarjajo tudi, da je poleg podmornic na atomski pogon (teh je 40) oborožen tudi precejšen del klasičnih podmornic z balističnimi raketa. Domnevajo, da ima ZSSR 90 podmornic s takimi raketa. Razumljivo je, da povzročajo ta dejstva Zahodu hudi glavoboli. Še bolj porazno pa vpliva na zahodne sile domneva, da zgradijo v ZSSR vsako leto 10 novih atomskih podmornic, medtem ko jih zgradijo v ZDA povprečno po sedem. V sami ZSSR ne povedo ničesar natančnega o sovjetskem podmorniskem ladjevu, nedvomno pa je, da je raketo-nuklearna udarna sila sovjetskih podmornic in tudi drugih pomorskih enot — ogromna.

• Najbolj cenjeni morski rak v Jadranskem morju je rakovica (Maja squinado Herbst) in sicer zaradi izredno okusnega mesa. Na leto ulovijo naši ribiči približno 80 ton tega največjega kratkorepca morskega raka. Živi povsod v Jadranskem morju, samo v Tržaškem zalivu ne. Rakovico lovijo ribiči vse leto; našli so jo že celo v 170-metrski globini.

(Nadaljevanje z 9. strani)

seboj ugledaš vasio; nad njo je hribeček, nazvan Gradišče. Zdj raste po njegovih rebrih vinska trta. V davnih časih, ob začetku našega štetja, pred 2000 leti — so živeli na Gradišču Iliri. Arheolog dr. France Stare, šmarski rojak, zdaj univerzitetni profesor v Ljubljani, je pred 15 leti raziskoval staro ilirsko naselbino v Vintarjevu in je našel mnogo zanimivih izkopanin.

Nad vasjo se dviga hribeček Žumber, Domnevam, da je dobil svoje ime po nemški besedi Saum, kar pomeni mejo. V srednjem veku, za časa fevdalne gospodke je potekala po današnjem Žumberju meja med dolenskimi in zasavskimi graščaki, odtod njegovo ime (hrib na meji dveh fevdalnih gospodk).

Na skrivnem Žumberju so imeli v letu 1944 kurirji releejne postaje TV 3 svojo skrito postojanko.

Njihov komandant je bil Zdenko. Danes vedo Vintarjevčani, da je bil to Zdenko Roter, ki je docent na Viskoli šoli za politične vede v Ljubljani.

Domačini ti v Vintarjevu s ponosom pripovedujejo o njem in njegovih vrlih fantih kurirjih. Pripoved končajo: »Zdenko, vi kurirji niso pozabili naše doline. Po vojni so nas že dvakrat obiskali, da smo se spet pomenili o težkih a slavnih dnevih osvobodilne borbe.«

Med deseterico Zdenkovih kurirjev je bil tudi zasavski domačin, nekdanji partizanski kurir Viko. To je današnji mladi gospodar Viktor Marolt, s samotne Jožmanove kmetije na Stangi nad Litijo.

Pogovor iz prve roke je najboljši in najbolj točen. Zato sem poiskal Viktorja Marolta-Jožmanovega Vika. Našel sem ga na novi stavbi. Svoji sestri pomaga pri gradnji nove hiše na Dobravi. Mladji svet se rad umika iz odročnih hribovskih vasi v dolino.

Viktor mi je že večkrat pripovedoval o svojih doživljajih in spominih med zasavskimi

partizani. To pot mi je segel v torbo spominov po dnevih, ki jih je preživel v obmejni kurirski postaji TV 3 v Vintarjevu.

Gotovo bodo njegova pripovedovanja zanimala tudi vas, pa jih naj obnovim:

»V Vintarjevski dolini smo si postavili domovanje kar sredi hoste, na hribu Žumberju. Tam smo razpeli platneni šotor, kje je bivala naša kurirska deseterica. Doma itak nismo bili nikoli vsi. Polovica, včasih še več, nas je bilo zmeraj na poti. Prenašali smo pošto. Sprejemali

maju leta 1944 so navalili v vas belčki in so nas pregnali. Spoznali smo, da bi bilo nevarno zadrževati se v bližini Stične.

Nenadni napad belčkov na Stično je bil grozoten. V tem napadu je zgubilo življenje več naših ljudi, ki so potovali pod okriljem kurirske zveze. V bližini Pristave nad Stično, kjer stoji danes prekrasen izletniški partizanski dom, je padlo več ljudi iz potujoče skupine, med njimi tudi neka partizanska funkcionarka. Napad je bil izvršen v bližini Bolentinovega mlina pod Pristavo. Eden izmed

Zdenko se je umival, gospodinja Mina pa je pripravljala večerjo.

Drugi v skupini je bil Boškajev Francelj iz Besnice, tretji — jaz... je dopolnil Viko svoje pripovedovanje — in se je malce zamislil v otožne spomine...

Počakal sem, da spet nadaljuje zgodbo.

»Prav tedaj je v nočno tišino zalajal Krničarjev pes čuvaj, ki je bil priklenjen ob pasji utici poleg hiše. Lajal je redko, le tedaj, če se je pojavil v bližini tuj, sumljiv človek.

z njimi obračunati. Na vsak rob hiše so postavili strojnico in začeli spuščati v hišo rafale. Nato so začeli metati v Krničarjevo stavbo ročne granate. Hišo so potem zažgali in hitro je bila vsa v plamenih. Tudi hlev je začel goreti. Živina je v ožarjenem hlevu obupno mukala. Znašli so jo med črnorokci kak zapeljanec, ki se mu je živina bolj smilila kakor živi ljudje in njihova lastnina. V svitu požara smo opazili, da se je živina odtrgala iz gorečega hleva ali pa so jo odvezali, da je brezumna tavalala okrog pogorišča in dajala

Zapiski iz Vintarjevške doline

smo jo na dolenski strani, prihajala je s trebanjske strani, nato smo jo prenašali čez utrjeno mejno črto. Sosednji terenski kurirski zvezi TV 3 smo jo največkrat preželi v bližini samotnega kmečkenga doma pri Abtarju na Goliah nad Kresnicami in Jevnico. Tam smo jo oddali kurirjem sosednje terenske zveze TV 3 S, ki so jo prenesli preko reke Save in naprej proti Stajerski.

Predajna mesta smo večkrat menjavali. Včasih smo oddajali pošto tudi na Stangi ali na sosednji Račici, kakor so to pač zahtevale takratne vojne razmere. Sovražniku smo se morali z menjavanjem predajnih mest izmikati in ga pri zasledovanju kurirjev mešati. Prav menjavanje predajnih mest je omogočilo varno poslovanje kurirske pošte iz Bele krajine na Stajersko.

Naše prvo taborišče — je pripovedoval nekdanji partizan Viko — je bilo na Dolenskem. V začetku leta 1944 smo imeli svoje zavetišče pri prijaznem dolenskem kmetu Janezku — pisal se je Medved — njegova domačija je stala na robu Stične, ob poti proti Mekinjam. V

fantov iz te soseske, po imenu Zurga, je bil domačin. Zurga je bil namestnik našega komandanta Zdenka Roterja. Prav ta nam je svetoval, da smo se premaknili iz nevarnega območja Stične bolj proti Litiji. Izbrali smo si hribeček Žumber nad Vintarjevcem. Tam smo si razpeli platneni šotor. V bližini smo imeli dobre, prijazne ljudi. Najbližji sosed nam je bil kmet Krničar, gospodar te domačije, s pravim imenom Martin Šušteršič. Umrli je pred nekaj leti. Njegova žena Mina še živi. »Iz Vintarjevške doline pa bi lahko našli še nekaj družin, kjer so nam bili naklonjeni,« je pripovedoval nekdanji partizan Viko. »Pred vsemi pa bi moral omeniti Krničarjevega sosedo Stoparja. Tudi pri njih smo dobili vse, kar smo potrebovali,« je naglasil Viko in nadaljeval:

»Nekega avgustovega večera pa smo doživeli tudi v prijaznem in samotnem Vintarjevu usodni dan. Tisti dan je bila večina naših fantov na dnevnih poteh in so opravljali svoje kurirske posle. Prav tedaj smo se pripravljali še trije, da nastopimo nočni službeni pohod. Spustili smo se h Krničarjevim.

Gospodar Tine se je zdrnil, skočil je pokonci, in se je razgledoval na vratih.

Mi trije smo takoj pograbili za orožje in smo se splazili v zaklon ob hiši. Čuli smo premikanje stopinj. Pes je čedalje bolj nategoval verigo in lajal. S puškami, pripravljenimi na strel, smo zavpili v noč:

»Kdo je?«

Nismo bili na jasnem, ali je kak neznan partizanski oddelek ali kaka nemška izvidnica.

»Kdo ste?« smo ponovili, tedaj pa smo dobili odgovor:

»Partizani!«

»Iz katere edinice?« smo jih brž povprašali.

Ni bilo nobenega odgovora. Vedeli smo, da so to nemški podrepaniki, ki smo jim rekli »skrivači«. Bili so črnorokci. Prišli so iz Litije, da bi nas presenetili in pobili.

V Krničarjevi hiši nas niso smeli zajeti. Zato smo se odločili za umik. Tudi Krničarjevimi smo veleli, naj se umaknejo z nami skozi zadnja vrata.

Spustili smo se po stranski poti, najprej do Stoparjevih.

Črnorokci pa so se zagnali v Krničarjevo hišo kakor volkovi. Bilo jih je toliko, da se ni dalo

nenavadnemu, strašnemu prizoru ob goreči hiši svojo nenavadno spremljavo z mukanjem in tuljenjem.

»Ta večer je bil zame doživetje, ki ga ne bom nikoli pozabil,« je pripovedoval Viko. »Tedaj mi je bilo 18 let in tolikšnega divjaštva in takega napada, kakor so ga tisto avgustovsko noč izvedli skrivači v Vintarjevu, še nisem doživel.

Nemški podrepaniki pa naše kurirske postojanke s tem napadom niso uničili. Iz varnostnih ozirov smo se premaknili na Podmilj pod Mamoljem. Tam smo spet delovali, kakor nam je to velevala dolžnost.

Krničarjevi so si postavili po vojni nov dom, še lepši kakor je bil požgani. Na prijazno Vintarjevsko dolino in Krničarjeve pa nekdanji kurirji nismo pozabili. Že dvakrat smo se sestali pri njih, obnovljali spomine in se porazgovorili z dobrimi ljudmi. Tovarišstvo iz vojnih let je pač trdna vez, je končal Viko svoje spomine. — Nato sva se poslovila. Videl sem ga, ko je stal na vrhu stavbe in pomagal graditi nov dom...

JOŽE ŽUPANČIČ